

לקוטי תורה • פרשת קדושים • מאמר 1

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו'

”וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל”

שלוש שנות הערלה ו”ההילולים” של השנה הרביעית מתארים כיצד כבוד ה'
מתגלה: כאשר רק המדות התחתונות מאירות בדיבור העליון, הקליפות יכולות
לקבל ממנו יניקה; וכאשר תפארת, מדת ההילול, מאירה, הפרי נעשה קדוש. כך גם
השבח שלנו מגיע רק ל”שם” של ה', ואילו את עצמותו אפשר רק להכיר בהודאה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/kedoshim/1

הנקודה

שלוש שנות הערלה ו"ההילולים" של השנה הרביעית מתארים כיצד כבוד ה' מתגלה: כאשר רק המדות התחתונות מאירות בדיבור העליון, הקליפות יכולות לקבל ממנו יניקה; וכאשר תפארת, מדת ההילול, מאירה, הפרי נעשה קדוש. כך גם השבח שלנו מגיע רק ל"שם" של ה', ואילו את עצמותו אפשר רק להכיר בהודאה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח במדרש הקושר את הערלה לחטא אדם הראשון: הוא לא המתין שלוש שעות, ולכן בניו ממתינים שלוש שנים. המאמר שואל מה יכולים ה"הילולים" של השנה הרביעית לפעול, שהרי ה' נעלה מכל שבח, ומשיב שמדותיו אינן אלא "שמותיו": כמו שם של אדם, הן מתגלות כשקוראים לו בו, ולכן שבחיהם של ישראל גורמים להקדוש ברוך הוא "לשבת", כלומר לרדת ולהתגלות. לאחר מכן המאמר מיישב בין שני הסברים קבליים לערלה. הרמ"ז אומר שבמשך שלוש שנים מלכות, הדיבור העליון, מקבלת רק מנצח, הוד ויסוד, ובשנה הרביעית מתפארת; הפרדס אומר ששלוש השנים מקבילות לשלוש הקליפות הטמאות. הדיבור מקבל מן הצד החיצוני בלבד של המדות, ובהסתתר זה הקליפות יונקות; תפארת, ההילול, מוסיפה אור שמרחיק אותן. לכן נאמר "לך נאה להודות": מכירים בעצמות על ידי ההימנעות של הערלה; "ולשם תפארתך לתת תהלה" — זו השנה הרביעית. בניתוח שלושת השלישים שבתפארת, המאמר מסביר את ה"תוספת" של השנה החמישית כתוספת אור מהשליש העליון שלה ומכתר.

מבנה

1	ערלה וחטא אדם הראשון	11-3
מדרש והש"ך קושרים את שלוש שנות הערלה לשלוש השעות שבהן אדם הראשון לא המתין; פירות השנה הרביעית נקראים "הילולים" משום שמביאים אותם לירושלים כדי לשבח את ה'.		
2	מה פועל השבח	4-6
מדותיו של ה' אינן אלא "שמותיו", המתגלים כשקוראים להם, כשם ששבח על טובו של חבר מעורר אותו; שבחיהם של ישראל גורמים לו "לשבת", כלומר לרדת ולהתגלות.		
3	שני הסברים קבליים	7-9
הזוהר והרמ"ז קושרים את השנים לנצח, הוד ויסוד, ואת השנה הרביעית לתפארת; הפרדס, שערי אורה והזוהר קושרים את שלוש השנים לשלוש הקליפות הטמאות. כיצד מתיישבים שני ההסברים?		
4	הדיבור מקבל מן המדות	10-14
הדיבור, "עולם הנוקבא", מקבל מן הצד החיצוני של המדות בלבד, דרך צמצום ו"פתח" צר, ורק אחר כך את עצמותו.		
5	תפארת: גילוי הכבוד	15-17
ייחוד המדות עם הדיבור נעשה באמצעות תפארת, שעניינה הילול, גילוי כבוד ה', כפי שהיה במתן תורה; השבח עולה לתפארת כ"מייין נוקבין".		

20-18	השנה הרביעית	6
בשלוש השנים הראשונות מאירות רק נצח, הוד ויסוד, והקליפות יונקות; בשנה הרביעית תפארת מוסיפה אור שדוהה אותן, וההמתנה מכניעה את הסטרא אחרא.		
23-21	הודאה לעצמות, שבח לשם	7
גם תפארת באה לאחר הצמצום, ולכן אפשר רק להודות על העצמות; שמירת הערלה היא ההודאה הזאת, כמו שהקליפה קודמת לפרי. סעיף 4 עובר לשנה החמישית, שבה מלכות נעשית ה"א.		
28-24	שלושת השלישים שבתפארת	8
הילול על אדם כולל את שכלו, את עצמותו שבלב ואת הביטוי החיצוני שלו; למעלה, הדיבור וכל השבח של הנבראים מגיעים רק לשליש התחתון, "מעשה ידיך".		
31-29	מדרגות העולמות ושני הילולים	9
שלוש מדרגות של עולמות מגלות יותר ויותר מכבוד ה', אך העצמות נעלית מכולן; ה"הילולים" בלשון רבים של השנה הרביעית הם שני שלישים שבתפארת, ובשנה החמישית מתווסף השליש העליון.		
33-32	התוספת של השנה החמישית	10
הדליית נעשית ה"א: השבח החיצוני מעורר שמחה פנימית, והתוספת באה מהשלישים העליונים שבתפארת, מכתר, מקוצה של יו"ד ומיסוד דאדם קדמון.		

מושגים

הודאה והילול הודאה והילול	ערלה ערלה
הודאה, הכרה בדבר שמעבר להשגה, שייכת רק ביחס לעצמות ה'; הילול שייך לשמו, כלומר למדותיו.	פירות העץ בשלוש שנותיו הראשונות, שאסור לאכול מהם או ליהנות מהם. במאמר, זהו הזמן שבו הקליפות יכולות לקבל יניקה מן הפרי, וההימנעות של האדם מכניעה אותן.
דיבור עליון דיבור עליון	קודש הילולים קדש הילולים
מלכות, "עולם הנוקבא", המקבלת מן המדות רק באמצעות צמצום, מן הצד החיצוני שלהן — נצח, הוד ויסוד — עד שתפארת מאירה בה.	פירות השנה הרביעית, שאוכלים בירושלים כדי לשבח את ה'. הילול פירושו גם שבח וגם הארה, ו"הילולא" היא שמחת חתונה, ייחוד תפארת ומלכות.
קליפת נוגה קליפת נוגה	שמותיו שמותיו
הקליפה הדקה ה"מאירה", המעורבת בטוב וניתנת להעלאה לקדושה, בניגוד לשלוש הקליפות הטמאות.	מדותיו של ה', שאינן עצמותו; בדומה לשם של אדם, הן קיימות עבור אחרים ומתגלות כשקוראים לו בהן ומשבחים אותו.
מיין נוקבין מיין נוקבין	תפארת תפארת
העלאה מלמטה, כגון שבח, המעוררת את המדרגה העליונה להאיר.	מוסברת כאן כהילול: הכוונה שבכל מדה היא שהטוב או החכמה של הנותן יוכרו; למעלה, גילוי כבוד ה' לנבראיו.
ד' וה' ד' וה'	
מלכות כדל"ת, המקבלת מארבע מדרגות, בחינת דלות; וכה"א, המקבלת גם מהשליש העליון שבתפארת בשנה החמישית.	

קטע 1 • 11-3

ערלה וחטא אדם הראשון

1 וכי תבואו¹ אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל² כו'. ובשנה הרביעית³ כו'. וארזי⁴ [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות קדושים פכ"ה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר [אדם הראשון] כו' והרי בניך ממתנין לערלה שלש שנים⁴ כו' ע"ש.

"וכשתבואו אל הארץ ותיטעו כל עץ מאכל" וכו'. "ובשנה הרביעית" וכו'. אמרו חז"ל במדרש רבה, קדושים, פרק כ"ה: "מי יסיר את העפר מעל עיניך, אדם הראשון" וכו', "והרי בניך ממתנינים שלוש שנים עד שיותר להם לאכול את פירות הערלה" וכו'; עיינו שם.

המאמר פותח במצוות ערלה: בשלוש השנים הראשונות אסור לאכול את פירותיו של עץ שניטע זה עתה, ובשנה הרביעית הפירות "קודש הילולים". במדרש המצוטט כאן פונה רבי יהודה בן פזי לאדם הראשון, כאילו הוא מבקש שיוכל לקום מעפרו ולראות: אתה לא הצלחת לשמור את מצוותך אפילו שעה אחת, ואילו בניך ממתנינים שלוש שנים שלמות לפני שהם אוכלים את פירותיו של עץ חדש.

2 ומזה יש ראייה לפי הש"ך [השפתי כהן] על התורה שפי' שמצוה זו הוא תיקון לחטא עץ הדעת

מכאן יש ראייה לפירושו של הש"ך על התורה, שמצוה זו מתקנת את חטא עץ הדעת,

הש"ך על התורה, בפירושו לתורה, מסביר שמצוות ערלה מתקנת את חטא עץ הדעת. אדמו"ר הזקן אומר שהמדרש שהובא זה עתה תומך בכך, שכן גם הוא קושר את ההמתנה של שלוש השנים לכישלוננו של אדם הראשון.

שנאמר בו ג"כ כי טוב העץ למאכל⁵ ואדה"ר [ואדם הראשון] נצטווה עליו בשעה ט' ובשעה יו"ד עבר ואלו המתין ג' שעות עד שבת היה כל פרי קדש הילולים.

שהרי גם עליו נאמר "כי טוב העץ למאכל". אדם הראשון נצטווה עליו בשעה התשיעית, ובשעה העשירית עבר על הציווי; אילו המתין שלוש שעות, עד שבת, היה "כל פרי" נעשה "קודש הילולים".

גם על העץ האסור נאמר "כי טוב העץ למאכל" — אותן מילים המופיעות בפסוק על "עץ מאכל" בהקשר של ערלה. אדם הראשון נצטווה בשעה התשיעית של יומו הראשון וחטא בשעה העשירית; אילו המתין את שלוש השעות שנותרו עד שבת, היו הפירות נעשים מותרים וקדושים, כמו פירות השנה הרביעית.

3 וכנגדם נצטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים⁶ כו' ע"ש וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתנין

כו' שבזה הם מתקנים חטא אדה"ר [אדם הראשון] בעץ הדעת כו'

כנגד שלוש השעות הללו נצטוו בנוגע לנטיעה: "שלוש שנים יהיו לכם ערלים" וכו'; עיינו שם. זו כוונת המדרש: "והרי בניך ממתנין" וכו' — שבכך הם מתקנים את חטאו של אדם הראשון בעץ הדעת וכו'.

כנגד אותן שלוש שעות נצטוו ישראל להתייחס לפרי של עץ חדש כאל ערלה במשך שלוש שנים. זו, אומר אדמו"ר הזקן, כוונת המדרש: בהמתנה של שלוש שנים מתקנים בניו של אדם את כישלוננו להמתין שלוש שעות.

והנה פי' ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים להי' ⁷ היינו שהם נאכלין לבעלים בירושלים ודבר זה הלולים להי' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים. ^{8,9}

והנה, פירוש "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים להי'" הוא שהבעלים אוכלים את הפירות בירושלים; וזהו פירוש "הלולים להי'": שנושאים אותם לשם כדי לשבח ולהלל לשמים.

את פירות השנה הרביעית אוכלים בעליהם בירושלים. רש"י מסביר שזו הסיבה שהם נקראים "הלולים להי'": הבעלים נושאים אותם לשם כדי לשבח את השמים, ומכאן עולה השאלה מה פועלת השבח.

קטע 2 • 41-6

מה פועל השבח

4 והנה כתיב ששם עלו שבטים ^{10,11} כו' להודות לשם הוי'. ויש להבין ענין ההודאה וההלל שאנו מהללים אותו ית' לאיזה ענין הוא הלא הוא ית' מרומם על כל ברכה ותהלה ¹² ולו דומיה תהלה ¹³

והנה כתוב: "שם עלו שבטים" וכו', "להודות לשם הוי'". יש להבין את ענין ההודאה וההלל — לשם מה אנו מהללים אותו ית'? והרי הוא ית' מרומם מכל ברכה ותהילה, ו"לך דומיה תהילה".

המזמור מתאר את השבטים העולים לירושלים "להודות לשם הוי'", בדומה לבעלים המביאים לשם את פירותיהם כדי להודות. השאלה היא: הי' מרומם מכל ברכה ותהילה, ועליו נאמר "לך דומיה תהילה" — אם כן, מה יכולה התהילה שלנו לפעול?

אך הענין ע"פ מ"ש ואתה קדוש ¹⁴ יושב תהלות ישראל ¹⁵ דהנה אי"ס ב"ה רם ומתנשא עד אין קץ מגדר התהוות כל העולמות שהוא ב"ה בעצמו קדוש ומובדל כו'

אך הענין הוא על פי מה שכתוב: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל". שהרי אין סוף, ברוך הוא, רם ונישא בלי גבול מעל לגדר התהוותם של כל העולמות; הוא, ברוך הוא, בעצמו קדוש ומובדל וכו'.

התשובה נפתחת בפסוק "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל". הי' עצמו, אין סוף, נמצא למעלה לגמרי מתחום התהוותם של העולמות; "קדוש" פירושו מובדל.

רק התהוות כל העולמות הוא רק מבחי' שמו היינו שכל מדותיו ית' שהוא מהווה בהם כל העולמות הם רק שמותיו ית' בלבד וכמו שם האדם שבפני עצמו אין מצטרף כלל להשם

אלא התהוותם של כל העולמות היא רק מבחינת שמו. כלומר, כל מדותיו ית', שבהן הוא מהווה את כל העולמות, אינן אלא שמותיו ית', ולא יותר; בדומה לשמו של אדם, שהוא עצמו אינו זקוק כלל לשם.

הבריאה באה רק מ"שמו": המדות שבהן הי' בורא אינן עצמותו, אלא שמותיו בלבד. אדם אינו זקוק לשם כדי להיות עצמו; השם נועד לכך שאחרים יוכלו לקרוא לו.

ולכן כדי להמשיך גילוי מדותיו ית' ¹⁶ כיון שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מגדר בחי' אלו.

ולכן, כדי להמשיך את גילוי מדותיו ית', מאחר שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מגדר בחינות אלו,

מאחר שהי' עצמו מובדל מן המדות האלה, גילוי' אינו מתרחש מאליו. יש צורך במשהו שימשיך אותן, והחלק הבא מסביר במה מדובר.

הוא ע"י שמשבחים ומהללים אותו במדות אלו שע"י ממשיכים גילוי השמות והמדות. אע"פ [אף על פי]

שמצד עצמו לאו מכל אינון מדות ¹⁷ איהו כלל ¹⁸

הדבר נעשה על ידי שמשבחים ומהללים אותו באמצעות מדות אלו, וכך ממשיכים את גילוי השמות והמדות, אף שמצד עצמו "לאו מכל אינון מדות איהו כלל".

כאשר משבחים את ה' באמצעות מדותיו — קוראים לו טוב, רחום וכדומה — ממשיכים את גילוי השמות והמדות האלה. כך גם נאמר בהקדמת תיקוני זוהר, שהוא עצמו "אינו אף אחת מן המדות הללו".

כמו עדי"מ באדם כשצריך חבריו אליו להשפעת חסדו והוא באותו העת ככעס ורוגז גדול שנמצא הוא

רחוק ממדת החסד עכ"ז [עם כל זה] כשקורא אליו חבריו ומתחיל לשבחו איך

הדבר דומה, דרך משל, לאדם שחברו זקוק לו כדי שייטיב עמו בחסדו, אך באותה שעה הוא נתון בכעס ובזעם גדולים, ונמצא רחוק ממדת החסד. ואף על פי כן, חברו קורא לו ומתחיל לשבחו: כמה...

המשל הוא על אדם שזקוק לטובה מחברו, אך החבר נתון באותה שעה בכעס גדול, ולכן מידת החסד שלו נראית רחוקה. ובכל זאת, המבקש פותח ומשבח אותו כאדם רבי-חסד.

שהוא בעל חסד גדול ע"י מעורר אצלו את מדת חסדו שיתגלה אליו שיתן לו את בקשתו

...הוא בעל חסד גדול; בכך הוא מעורר בו את מדת החסד, כדי שתתגלה כלפיו והוא ימלא את בקשתו.

השבח מעורר את החסד של החבר עצמו, והוא מתגלה כלפי המשבח, עד שהוא ממלא את בקשתו. השבח אינו יוצר את החסד, אלא מעורר אותו.

ואף שמדה זו היה אז בהעלי' [בהעלם] גדול אעפ"כ [אף על פי כן] מעוררה ע"י השבח וקריאת שם חסדו כו'

ועד"ז יובן הנמשל למעלה ע"ד אחר

ואף שמדה זו הייתה אז בהעלם גדול, בכל זאת הוא מעורר אותה באמצעות השבח והקריאה בשם חסדו וכו'. ועל דרך זו יובן הנמשל למעלה, אלא באופן אחר:

החסד היה נסתר תחת הכעס, והשבח — הקריאה לחבר בשם חסדו — הוציא אותו מן ההעלם. כך יש להבין גם את הנמשל למעלה, אך "באופן אחר", כפי שיוסבר בהמשך.

דהיינו משום שהוא ית' לאו מכל אינון מדות איהו כלל כנ"ל עד שבחיי מדות אלו נק' רק שמותיו שהרי כפ"ע [בפני עצמו] א"צ [אין צריך / אינו צריך] כלל להשם.

כלומר, משום שהוא יתברך אינו כלל אף אחת מהמידות האלה, כפי שהוזכר לעיל, עד שמידות אלה נקראות רק שמותיו; שהרי מצד עצמו אין לו כלל צורך בשם.

ההבדל הוא שמידת החסד של אדם היא באמת תכונה שלו, אלא שהיא נסתרת, ואילו ה' "אינו כלל אף אחת מהמידות האלה". לכן מידותיו נקראות רק "שמותיו": כשם ששם אינו נחוץ לאדם עצמו, אלא למי שקוראים לו, כך הן נועדו למי שפונה אליו.

5 וא"כ הם בהעלם גדול ועצום כמו שם האדם כשאין קורא לו בו. לכן כדי להמשיך גילוי מדות אלו הוא ע"י קריאת שמותיו ית' שאנו קוראים לו בהם.

אם כן, הן נמצאות בהסתר גדול ועצום, כמו שמו של אדם כל עוד איש אינו קורא לו בשמו. לכן, המשכת גילוי המידות האלה נעשית באמצעות קריאה בשמותיו ית', שבהם אנו קוראים לו,

שם נותר בהסתר עד שמישהו קורא לבעליו בשמו, וכך גם מידותיו של ה' נסתרות מאוד. כדי לגלותן אנו קוראים לו בשמותיו.

ומשבחים אותו בהם היינו כמו שאומרים ברוך אתה הוי' שהוא ענין הלל ושבח שמהווה הכל מאין ליש ומשבחים אותו בהם; כלומר, כפי שאנו אומרים: "ברוך אתה הוי'" — זהו ענין של הלל ושבח, שהרי הוא מהווה את הכול מאין ליש.

הנוסח של כל ברכה, "ברוך אתה הוי'", הוא עצמו שבח: הוא מציין שה' מהווה את הכול מאין ליש. הוי' הוא השם שמבטא את ההתהוות.

ע"י הקריאה ממשיכים גילוי שם הוי' שיומשך אלינו שיהווה את הכל כמבואר כ"ז [כל זה] במק"א [במקום אחר] ע"פ ואני נתתי לך שכם אחד^{19,20} כו' ע"ש באר היטב.

באמצעות קריאה זו אנו ממשיכים את גילוי שם הוי', כדי שיימשך אלינו ויהווה את הכול. כל זה מבואר במקום אחר, על הפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד" וגו'; עיינו שם, שם הדברים מוסברים היטב.

כשאנו קוראים לו בשם זה, אנו ממשיכים אלינו את גילוי שם הוי', כדי שיימשך להוות את כל הדברים. אדמו"ר הזקן מפנה לכיזור המפורט שלו במאמר שבתורה אור על הפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד".

6 וזהו פי' הפסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל²¹ כלומר שהוא ית' מצד עצמו קדוש ומובדל ושיהיה יושב ונמשך למטה שהמשכה נק' בשם ישיבה.

זהו פירוש הפסוק: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל". כלומר, מצד עצמו הוא יתברך קדוש ומובדל; וכדי שיהיה "יושב" ונמשך למטה — שהרי המשכה נקראת "ישיבה",

הפסוק נקרא כאן כך: מצד עצמו ה' הוא "קדוש" ומובדל, וה"ישיבה" שלו פירושה שהוא נמשך אל תוך העולמות. ישיבה מנמיכה את קומתו של היושב, ולכן "יושב" הוא ביטוי לירידה.

כמו היושב שמשפיל קומתו. הוא ע"י תהלות ישראל שע"י ההילול והשבח גורמים הגילוי וההמשכה ולכן הילול ג"כ לי [לשון] הארה כמו בהלו נרו עלי ראשי²²

כמו אדם היושב ומשפיל את קומתו — הדבר נעשה באמצעות "תהלות ישראל": באמצעות ההילול והשבח הם גורמים לגילוי ולהמשכה. לכן הילול הוא גם לשון של הארה, כמו בפסוק "בהילו נרו עלי ראשי".

הירידה הזאת נעשית באמצעות "תהלות ישראל": השבח שלהם גורם לגילוי. אדמו"ר הזקן מוסיף שהילול פירושו גם הארה, כמו בפסוק באיוב "בהילו נרו עלי ראשי"; כך שהילול הוא גם לגרום לאור להאיר.

וזהו ששם עלו שבטים²³ כו' להודות לשם²⁴ הוי' דקאי עמ"ש לעיל מיניה ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו²⁵ שהוא בחי' ירושלים של מעלה

וזהו [הפירוש של] "ששם עלו שבטים" וכו', "להודות לשם הוי'", שמתייחס למה שכתוב לפני כן: "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו", שהיא בחינת ירושלים של מעלה;

הפסוק על השבטים שעולים "להודות" מופיע אחרי הפסוק "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו". אדמו"ר הזקן מזהה אותה עם ירושלים של מעלה, ולכן הודאת השבטים ממשיכה מאותה מדרגה עליונה.

דהיינו ברוך ה' מן העולם ועד העולם²⁶ להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא^{27,28} וכמ"ש מזה בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות²⁹ כו'. ועד"ז הוא ענין יהיה כל פרי קדש הלולים להוי':³⁰

כלומר, "ברוך הוי' מן העולם ועד העולם" — להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא, כפי שמוסבר על כך במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן משכן העדות" וכו'. ובאותו אופן יש להבין את ענין "יהיה כל פרי קדש הלולים להוי'".

את "ברוך הוי' מן העולם ועד העולם" קוראים כפשוטו: הברכה ממשיכה אלוקות מ"העולם הנסתר" אל "העולם הנגלה" — מושגים מן הזוהר המתארים מדרגה נסתרת ומדרגה גלויה. גם פירות השנה הרביעית הם "קדש הלולים להוי'" באותו מובן: ההילול שהם מעוררים ממשיך אלוקות אל תוך הגילוי.

קטע 3 • 71-9

שני הסברים קבליים

7 ב והנה בזח"ג [בזהר חלק ג] ס"פ קדושים דפ"ז [דפרק ז'] סע"א [סוף עמוד א]³¹ פ"י שם ענין שלש שנים כו' שנה

הרביעית דא כנס"י [כנסת ישראל] דאיהי קיימא רביעאה לכורסיא

2. והנה בזוהר, חלק ג, בסוף פרשת קדושים, דף פז, סוף ע"א, מבואר ענין שלוש השנים וכו': "השנה הרביעית — זו כנסת ישראל, העומדת כרגל הרביעית של הכיסא,

סעיף ב מביא את פירושו של הזוהר לפסוקי הערלה. הזוהר מזהה את "השנה הרביעית" עם כנסת ישראל, שם למלכות, שמשלימה את הכיסא האלוני כרגלו הרביעית.

דהא כדין מזדווג בה קובי"ה [קודשא בריך הוא] בכנס"י [בכנסת ישראל]³² (ועמ"ש ע"פ יהודה אתה³³ בתי"א [בתורה אור] פ' ויחי) והרמ"ז [והרב משה זכות] בפ' וירא דף צ"ז סע"ב [סוף עמוד ב] פ"י

שכן אז הקדוש ברוך הוא מזדווג בכנסת ישראל" (וראו מה שכתוב על הפסוק "יהודה אתה" בתורה אור, פרשת ויחי). והרמ"ז, רבי משה זכות, בפרשת וירא, דף צז, סוף ע"ב, מבאר

בשנה הרביעית הקדוש ברוך הוא מזדווג עם כנסת ישראל, ולכן הפירות נעשים אז "קודש הילולים". אדמו"ר הזקן מוסיף את פירושו של הרמ"ז, רבי משה זכות, על הזוהר.

כי בשלש שנים הראשונים לנטיעת האילן בארץ מקבלת הארץ עליונה מבחי' ג' ספירות אחרונות שהם נה"י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מתפארת כו' ואזי דוקא הלולא אשתכח.

שבשלוש השנים הראשונות לנטיעת האילן בארץ, הארץ העליונה מקבלת מבחינת שלוש הספירות האחרונות, שהן נצח, הוד ויסוד, ובשנה הרביעית היא מקבלת מתפארת וכו'; ורק אז "הילולא אשתכח" — נמצאת שמחת חתונה.

הרמ"ז מבאר שבשלוש השנים הראשונות הארץ העליונה, מלכות, מקבלת רק משלוש הספירות התחתונות: נצח, הוד ויסוד; בשנה הרביעית היא מקבלת מתפארת, המידה האמצעית. רק אז יש "שמחת חתונה" (הילולא), משחק לשון על "הילולים".

8 ואמנם אין זה מובן דאף אם מקבלת מנה"י [מנצח הוד יסוד] מדוע יהיה בהפירות איסור כ"כ [כל כך] להיות ערלים לא יאכל³⁴ ואסורים בהנאה.

אולם הדבר אינו מובן: גם אם היא מקבלת מנצח, הוד ויסוד, מדוע הפירות יהיו אסורים בחומרה כה רבה, עד שהם ערלה — "לא יאכל", ואסורים בהנאה?

אדמו"ר הזקן מקשה על הסברו של הרמ"ז: קבלה מנצח, הוד ויסוד בלבד יכולה אולי להסביר דרגה נמוכה יותר, אך לא איסור חמור כל כך. אסור לאכול את פירות הערלה, ואסור ליהנות מהם כלל.

אלא ודאי הטעם כמ"ש בפרדס שער כ"ד³⁵ בסופו דמ"ש שלש שנים יהיה לכם כו' זהו כנגד ג' קליפות הטמאות שנוכר במרכבת יחזקאל רוח סערה³⁶ כו' והרביעית הוא קליפה דקה הנק' נוגה שיכולים להעלותה.

אלא ודאי הטעם הוא כפי שנכתב בפרדס, שער 24, בסופו: הכתוב "שלוש שנים יהיה לכם" וכו' מכוון כנגד שלוש הקליפות הטמאות שנוכרות במרכבת יחזקאל — "רוח סערה" וכו'; והרביעית היא הקליפה הדקה הנקראת נוגה, שאפשר להעלותה.

הפרדס נותן טעם אחר: שלוש שנות הערלה מכוונות כנגד שלוש הקליפות הטמאות שבחזון יחזקאל — רוח סערה, ענן גדול ואש מתלקחת. השנה הרביעית מכוונת כנגד קליפת נוגה, הקליפה הדקה ה"זוהרת", שאפשר להעלות לקדושה; עורכי קה"ת מציינים שככל הנראה ההפניה הנכונה היא לשער 25.

9 וכי' [וכן כתב] בספר שערי אורה שער חמישי בענין ג' פעמים כי אמילם³⁷ וכי' [וכן כתב] בזח"ב [בזהר חלק ב'] פקודי דף רמ"ד ע"ב שלש שנים³⁸ כו'.

וכך נכתב בספר שערי אורה, שער חמישי, בעניין שלוש הפעמים "כי אמילם"; וכך נכתב בזהר, חלק ב, פרשת פקודי, דף רמ"ד ע"ב: "שלש שנים" וכו'.

שני מקורות נוספים אומרים אותו דבר. שערי אורה קושר את הערלה לשלוש הפעמים שבהן נאמר בתהילים "כי אמילם" — מילה הקשורה למילה, כלומר להסרת הערלה; והזהר בפרשת פקודי מלמד שעד שהאילן הצעיר מכה שורשים, שורה עליו רוח מצד הערלה, הסטרא אחרא.

וא"כ מה זה ענין לדברי הרמ"ז [הרב משה זכות] דלעיל ע"פ המאמר דפי' קדושים דפי"ז [דפרק ז'] שתולה ענין ג' שני ערלה בקבלתה מנה"י [מנצח הוד יסוד] כו' ובשנה הרביעית שמקבלת מתפארת³⁹ הוא בחי' זווגא והלולא.

אם כן, מה הקשר לדברי הרמ"ז שהובאו לעיל, על פי המאמר בפרשת קדושים, דף פ"ז, הקושר את שלוש שנות הערלה לכך שהיא מקבלת מנצח, הוד ויסוד וכו', ולכך שבשנה הרביעית, כשהיא מקבלת מתפארת, מדובר בבחינת זיווג והילולא?

אם שלוש השנים עוסקות בקליפות, כיצד הדבר מתיישב עם הסברו של הרמ"ז על פי הזהר בפרשת קדושים, הקושר אותן לקבלה מנצח, הוד ויסוד, ואת השנה הרביעית לתפארת — "זיווג והילולא"? בהמשך המאמר מתיישבים שני ההסברים.

קטע 4 • 101-14

הדיבור מקבל מן המדות

10 והענין כי הדבור עליון נקרא בשם נקבה ומקבל לגבי המדות עליונות שנקי' בשם משפיע ודכר כמ"ש זכר חסדו⁴⁰ והענין דמבשרי אחזה⁴¹ כי

הביאור הוא שהדיבור העליון נקרא בשם "נקבה" ו"מקבל" ביחס למדות העליונות, הנקראות בשם "משפיע" ו"זכר", כמו שכתוב: "זכר חסדו". והביאור, על דרך "מבשרי אחזה", הוא ש-

התשובה לשאלה מתחילה בדיבור. הדיבור העליון, מלכות, נקרא "נקבה" ו"מקבל" ביחס למדות שמעליו, שהן "משפיע" ו"זכר". הפסוק "זכר חסדו" רומז לכך, שכן "זכר" משמעו גם "זכר". העיקרון "מבשרי אחזה אלקות" מאפשר להבין זאת מתוך פעולתו של האדם.

הנה הדבור מקבל מהקול היוצא מהבל הלב דרך הקנה. והלב הוא משכן המדות ולכן אין האדם מדבר אלא במה שלבו חפץ ומתאוה.

הדיבור מקבל מן הקול, היוצא מהבל הלב דרך הקנה; והלב הוא משכן המדות. לכן האדם מדבר רק על מה שלבו רוצה ומתאוה.

אצל האדם, הדיבור נוצר מן הקול, העולה מהבל הלב דרך הקנה. הלב הוא משכן הרגשות, ולכן הדיבור נמשך אחר הלב: האדם מדבר על מה שלבו רוצה ומתאוה.

11 והנה אנו רואים פנימיות המדה איננה מתלבשת בדבור כלל כ"א רק חיצונית המדה וכמו שאנו רואים.

והנה אנו רואים שפנימיות המדה אינה מתלבשת בדיבור כלל, אלא רק חיצונית המדה, כפי שאנו רואים.

רק השכבה החיצונית של הרגש נכנסת לדיבור; פנימיותו אינה נכנסת בו. הניסיון מלמד זאת, כפי שממחישה הפסקה הבאה.

כשהאדם בהתפעלות כעס גדול אזי לא יוכל לדבר כלל וזה מפני שעצמיות ותוקף המדה איננה יכולה להתלבש באותיות כלל וכמ"ש ג"כ בדי"ה תקעו בחודש שופר^{42,43} שלכן קול השופר הוא קול פשוט בלי אותיות מפני

כאשר אדם נתון בהתפעלות של כעס גדול, הוא אינו יכול לדבר כלל. הסיבה לכך היא שעצם המדה ותוקפה אינם יכולים להתלבש באותיות כלל. וכפי שמוסבר גם במאמר המתחיל "תקעו בחודש שופר": משום כך קול השופר הוא קול פשוט, ללא אותיות, מפני

אדם הנתון בהתקף זעם עשוי שלא להיות מסוגל לדבר כלל, מפני שעוצמתו המלאה של הרגש אינה יכולה להיכנס לאותיות. בדומה לכך, אדמו"ר הזקן מזכיר ממאמר אחר שקול השופר הוא קול פשוט, ללא מילים.

שהוא צעקה מפנימיות הלב מה שלא יכול להתלבש באותיות. וה"ע [וזהו ענין] קלא פנימאה. משא"כ הקול המתלבש באותיות הוא רק אחוריים וחיצונית של המדה.

שהוא צעקה מפנימיות הלב, שאינה יכולה להתלבש באותיות. וזהו ענין "קלא פנימאה" — קול פנימי. לעומת זאת, הקול המתלבש באותיות אינו אלא אחוריים וחיצונית של המדה.

השופר הוא צעקה מפנימיות הלב, שאי אפשר לבטאה באותיות; היא נקראת "קול פנימי". הקול שאכן מתלבש באותיות נושא רק את האחוריים, את הצד החיצוני, של הרגש.

12 והנה הקול כלול מג' בחי' אש מים רוח כמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' ויצא בדי"ה ושבת בשלום.⁴⁴

והנה הקול מורכב משלוש בחינות — אש, מים ואוויר (רוח), כפי שמבואר בתורה אור, פרשת ויצא, במאמר המתחיל "ושבת בשלום".

הקול מורכב משלושה יסודות — אש, מים ואוויר — כפי שמסביר אדמו"ר הזקן בתורה אור. בהמשך, בסעיף 3, הקול החיצוני המורכב משלושתם מקביל לשלוש המדות התחתונות: נצח, הוד ויסוד.

וזהו ענין שעולם הדבור נק' עלמא דנוק' [דנוקבא] לגבי המדות ע"ד תשישות כח כנקבה⁴⁵ דהיינו שאין נמשך בהדבור מעצמיות המדות כ"א מעט מזעיר מן המדות כו' וכן עד"מ למעלה

זהו ענינו של עולם הדיבור, הנקרא "עולם הנוקבא" ביחס למדות, בדומה ל"תשישות כוח כנקבה": כלומר, לא נמשכת אל הדיבור [שום] בחינה מעצם המדות, אלא רק מידה זעירה ביותר מהמדות וכו'. וכך גם, על דרך משל, למעלה:

לכן עולם הדיבור נקרא "עולם הנוקבא": הוא מקבל רק מידה מועטה מן הרגשות, ולא את עצמותם. הביטוי "תשישות כוח כנקבה" מבוסס על לשונו של רש"י, כפי שמצוין בהערת קה"ת, וכאן הוא מתאר את העובדה שהדיבור מקבל רק חלק קטן מכוחן של המדות.

שהרי כתיב לעולם ה' דברך נצב⁴⁶ בשמים שאותיות ותיבות של מאמר יהי רקיע⁴⁷ נצב ומלוכשים ועומדים בתוך רקיע השמים⁴⁸ להחיותם כמ"ש בס"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] וכ"ה במדרש תלים.⁴⁹

שהרי כתוב: "לעולם ה', דברך ניצב בשמים". האותיות והתיבות של המאמר "יהי רקיע" "ניצבות", מלוכשות ועומדות בתוך רקיע השמים, כדי להחיותו, כפי שכתוב בספר של בינונים (תניא), חלק ב'; וכך נאמר גם במדרש תהלים.

כך גם למעלה. כפי שהסביר הבעל שם טוב, והדברים הובאו בתניא, שער היחוד והאמונה, פרק א', אותיות דיבורו של ה' "יהי רקיע" עומדות בתוך הרקיע לעולם, ומעניקות לו קיום וחיות.

13 והרי הרקיע הוא בעל גבול א"כ כבר נתצמצם דיבור זה להיות מתלבש תוך בעל גבול.

והרי הרקיע מוגבל; ואם כן, הדיבור הזה כבר הצטמצם כדי להתלבש בתוך דבר מוגבל.

הרקיע סופי, ולכן הדיבור המתלבש בו כבר הצטמצם כדי להתאים את עצמו לגבולות.

משא"כ המדות עליונות הן בבחי' אין סוף כו'. אלא זהו מפני שהדיבור מקבל רק ע"י צמצום מבחי' אחוריים וחיצוניות מהמדות כו'

לעומת זאת, המדות העליונות הן בבחינת אין סוף וכו'. אלא שהסיבה לכך היא שהדיבור מקבל מהן רק באמצעות צמצום, מבחינת האחוריים והחיצוניות של המדות כו'.

המדות העליונות הן אינסופיות, ואם כן, מדוע הדיבור מוגבל? משום שהוא מקבל מהן רק באמצעות צמצום, ורק מהאחוריים ומהצד החיצוני שלהן.

ל כן אח"כ מתחלק לחלקים בדבור ע"י ה' מוצאות שיומשך בבחי' גבול וכמ"ש במ"א בד"ה אדני שפתי תפתח.⁵⁰

לכן לאחר מכן הדיבור מתחלק לחלקים באמצעות חמשת מוצאות הדיבור, כדי שיימשך באופן מוגבל, כפי שמוסבר במקום אחר, במאמר המתחיל "אדני שפתי תפתח".

משום כך הדיבור מתחלק לחלקים נפרדים באמצעות חמשת מוצאות הדיבור — הגרון, החך, הלשון, השיניים והשפתיים — וכך הוא נמשך בצורות מוגבלות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "אדני שפתי תפתח".

[בסידור שער ר"ה [ראש השנה]] [ועיי' בפרדס ערך גבול].⁵¹ וז"ש [וזהו שכתוב] באד"ר [באדרא רבא] דנשא דף קמ"א ע"ב⁵² ונקיב⁵³ כו'

[בסידור, שער ראש השנה]. [ועיינו בפרדס, בערך "גבול"]. וזהו [פירוש] מה שכתוב באדרא רבא שבנשא, דף קמ"א ע"ב: "ונקיב" וכו'.

ההערה שבסוגריים המרובעים מציינת היכן נדפס המאמר — בשער ראש השנה שבסידור — וההפניה לערך "גבול" בפרדס מובאת לשם השוואה. האדרא רבא מתארת כיצד תפארת נמשכת מן הלב, "נוקבת" ועוברת לצד השני, וכך נוצרת פרצופה של נוקבא, הצד הנקיב.

ובע"ח [ובעץ חיים] שער הכללים פ"י [פרק י' / פרשה י']⁵⁴ שלכן נקראת נקבה נקב ה' פ"י ה' מוצאות הדבור מקבלים מהמדות ע"י נקב

ובספר עץ חיים, שער הכללים, פרק י': משום כך היא נקראת "נקבה" — "נקב ה"א"; כלומר, חמשת מוצאות הדיבור, שהן ה"א, מקבלים מהמדות באמצעות נקב.

עץ חיים דורש את המילה "נקבה" כ"נקב ה"א": חמשת מוצאות הדיבור, כנגד ה"א, מקבלים מהמדות דרך פתח צר.

דהיינו מיעוט האור ונתחבר נקב זה עם ה' תתאה ונעשית נקבה כו' וכ"כ [וכן כתב] עוד בהיכל ששי שער ל"ג פ"ב [פרק ב']⁵⁵.

כלומר, באמצעות מיעוט האור; ונקב זה התחבר עם ה"א תתאה ונעשתה "נקבה" כו'. וכן כתב גם בהיכל השישי, שער ל"ג, פרק ב'.

ה"נקב" הוא מיעוט של האור; כשהוא מתחבר עם ה"א תתאה של השם, הוא נעשה "נקבה" — הבחינה הנקבית המקבלת. הערת קה"ת מוסיפה שמספרי השערים הללו הם לפי דפוס שקלוב משנת 1800 של עץ חיים; במהדורות הנוכחיות מדובר בשער ל"ד, פרק ב', ובשער ל"ה.

14 ובשער ל"ד הוא שער הירח. וזהו ענין הנז"ל [הנזכר לעיל] שהדבור מקבל מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שהם הבחי' תחתונה שבמדות וע' באג"ה [באגרת הקודש] סי' י"ט בד"ה עוטה אור כשלמה.⁵⁶

ובשער ל"ד, שהוא שער הירח. זהו העניין שהוזכר לעיל: הדיבור מקבל מבחינת נצח, הוד ויסוד, שהן הבחינה התחתונה שבמדות. ועיינו באיגרת הקודש, סימן י"ט, במאמר המתחיל "מתעטף באור כגלימה".

עץ חיים אומר זאת גם בשער ל"ד, שער הירח. הדבר מתאים למה שנאמר לעיל: הדיבור מקבל מנצח, הוד ויסוד, שהן הנמוכות שבמדות; אדמו"ר הזקן מפנה גם לאיגרת הקודש, סימן י"ט.

אך אחר שנבנה בחי' הדבור ע"י קבלתו מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] ואחוריים של המדות עוד אח"כ מאיר בהדבור מבחי' עצמיות המדות.⁵⁷

אך לאחר שנבנתה בחינת הדיבור באמצעות קבלתה מבחינת נצח, הוד ויסוד ומאחוריים של המדות, מאירה בדיבור לאחר מכן גם מבחינת עצמיות המדות.

לאחר שהדיבור נבנה מן המדות התחתונות הללו, יכול להאיר בו אור נוסף מעצם המדות. זהו שלב שני, מעבר לבנייתו הבסיסית.

תפארת: גילוי הכבוד

15 וזהו הנקרא יחוד דכר ונוקבא שעם היות שהדבור מצד עצמו נקי עלמא דנוקי [דנוקבא] להאיר בבחי' גבול ותכלית.

וזהו הנקרא יחוד זכר ונקבה: אף שהדיבור מצד עצמו נקרא "עולם הנוקבא", והוא מאיר בבחינה של גבול ותכלית, הארה נוספת זו נקראת יחוד זכר ונקבה. מצד עצמו, הדיבור הוא "עולם הנוקבא", והוא מאיר רק בגבולות.

אבל היחוד היינו שיאיר בו מבחי' המדות עצמן שנקי' עלמא דדכורא כנ"ל ועיין מזה בד"ה אדני שפתי תפתח הנ"ל כפי' בקול דברי אלקים חיים

היחוד, לעומת זאת, פירושו שמאירות בו המדות עצמן, הנקראות "עולם הדכורא", כפי שהוזכר לעיל. עיינו על כך במאמר המתחיל "אדני שפתי תפתח", שהוזכר לעיל, בביאור "בקול דברי אלקים חיים".

היחוד פירושו שהמדות עצמן, "עולם הדכורא", מאירות בדיבור. המאמר על "אדני שפתי תפתח" דן בכך בביאור הביטוי "בקול דברי אלקים חיים".

וכמו עד"מ שיש הפרש באדם בין דבור שמדבר דברי חול לדבור שמדבר דברי חכמה כו'

וכמו למשל ההבדל שבין דיבורו של אדם כשהוא מדבר דברי חול, לבין דיבורו כשהוא מדבר דברי חכמה וכו'.

דוגמה אנושית: דיבורו של אדם בענייני חול שונה מדברי החכמה שלו, שבהם נוכחת הרבה יותר פנימיותו.

ועד"ז נקי' עשרה מאמרות מילין דהדיוטא^{58, 59} לגבי הקב"ה שבהם מאיר רק מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] להוות מאין ליש והיש נראה דבר נפרד.

וכך גם עשרת המאמרות נקראים "מילים של הדיוטות" ביחס להקדוש ברוך הוא, שכן בהם מאירה רק בחינת נצח, הוד ויסוד, כדי להוות יש מאין; והיש נראה כדבר נפרד.

כך גם עשרת המאמרות שבהם נברא העולם נקראים "מילים של הדיוטות" ביחס לה', כשם ששיחת חולין של מלך אינה לפי כבודו. רק נצח, הוד ויסוד מאירים בהם, במידה המספיקה לברוא מציאות יש מאין; והנבראים נראים נפרדים מה'.

אבל עשרת הדברות נמשך בהם מבחי' פנימיות חכמתו ורצונו ית'. והיה גילוי אלקותו ית' שלא בבחי' העלם והסתר כו' ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] [פ"ט דברכות דנ"ח סע"א [סוף עמוד א]] והתפארת זו מתן תורה⁶⁰.

אבל בעשרת הדיברות נמשכו פנימיות חכמתו ורצונו ית'. התגלתה אלקותו ית', ולא באופן של העלם והסתר וכו'. לכן אמרו חז"ל (ברכות, פרק ט, דף נח, סוף ע"א): "והתפארת — זו מתן תורה".

לעומת זאת, בעשרת הדיברות נמשכה פנימיות חכמתו ורצונו של ה', ואלקותו התגלתה בגלוי. התלמוד מפרש את המילים "והתפארת" בדברי ההלל של דוד כמתן תורה, ובכך קושר את ההתגלות לתפארת.

כי בחיי יחוד זה דהיינו תוספת האור עליון בהדבור ביותר על המדה הקצובה. נמשך ע"י מדת תפארת שלמעלה מבחיני נה"י [נצח הוד יסוד].

שכן בחינת יחוד זו, כלומר תוספת אור עליון בדיבור מעבר למידה הקצובה, נמשכת באמצעות מדת תפארת, שהיא למעלה מבחינת נצח, הוד ויסוד,

יחוד זה, שהוא תוספת אור בדיבור מעבר למידה הקצובה, נמשך באמצעות מדת תפארת, הנמצאת למעלה מנצח, הוד ויסוד.

שנקרא בריח התיכון המבריק⁶¹ מן הקצה אל הקצה⁶² (עי' [עייין] זח"ב [זהר חלק ב'] תרומה קע"ה ב' ובאג"ה [ובאגרת הקודש] סי' י"ב).

והיא נקראת "בריה התיכון המבריק מן הקצה אל הקצה" (ראו זוהר, חלק ב, תרומה, קע"ה ע"ב, ובאגרת הקודש, סימן י"ב).

תפארת נקראת "הבריה התיכון" במשכן, שעבר בכל הקרשים מקצה לקצה. הזוהר מזהה את הבריה עם יעקב, המחבר בין שני הצדדים, כשם שתפארת מחברת בין חסד לגבורה.

כי פי' תפארת הוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ו דאבות כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר⁶³ ולכבודי בראתיו^{64, 65} כו'

שכן פירוש תפארת הוא על דרך מאמר חז"ל בסוף פרק ו באבות: "כל מה שברא הקב"ה, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר: 'ולכבודי בראתיו' וכו';

כעת אדמו"ר הזקן מגדיר את עניינה של תפארת. פירושה דומה ללימוד שבסוף מסכת אבות: כל מה שה' ברא, ברא לכבודו בלבד.

ופי' בשל"ה [בשני לוחות הברית] דל"ט ע"ב⁶⁶ דהיינו כדי שיהיה גילוי אלהותו ית' למטה ע"ד אתה הראית לדעת⁶⁷ כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

והשל"ה (שני לוחות הברית), דף ל"ט ע"ב, מסביר: כלומר, כדי שתהיה למטה התגלות אלקותו ית', בדומה ל"אתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו",

השל"ה מסביר את הביטוי "לכבודו" ככוונה לכך שאלקות תתגלה למטה. דוגמה לכך היא הפסוק "אתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו".

וע"ד וידעו מצרים כי אני⁶⁸ הוי' כו' וכמ"ש ואולם חי אני⁶⁹ וימלא כבוד ה' את כל הארץ כו'

ובדומה ל"וידעו מצרים כי אני הוי' וכו', וכמו שכתוב "ואולם חי אני, וימלא כבוד ה' את כל הארץ" וכו',

דוגמאות נוספות הן "וידעו מצרים כי אני הוי'", וההבטחה ש"ימלא כבוד ה' את כל הארץ". אם כן, תפארת היא גילוי כבודו של ה' לאחרים.

וכדמסיים באבות שם ואומר ה' ימלוך לעולם ועד⁷⁰ כו' (ועיין מענין ולכבודי בראתיו בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה דקנ"ה ע"א).

וכפי שמסיימים שם באבות: "ואומר: ה' ימלוך לעולם ועד" וכו'. (ועיינו בעניין "ולכבודי בראתיו" בזהר, חלק ב', תרומה, דף 155 ע"א.)

הדברים באבות מסתיימים ב"ה' ימלוך לעולם ועד" — מלכותו מוכרת על ידי הכול. הוזהר על תרומה מסביר את "לכבודי בראתיו": הכבוד למטה נשלם באמצעות המעשים הטובים של בני האדם בעולם.

והיינו שיהיה גילוי יקר תפארת גדולתו ית' וכמשארז"ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים^{71,72} והיינו בשביל להיטיב לברואיו להחיות רוח שפלים⁷³ שיכירו וידעו יקר תפארת א"ס ב"ה כו'

כלומר, שתהיה התגלות יקר תפארת גדולתו ית', כמו שאמרו חז"ל: "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". והכוונה היא להיטיב לברואיו, "להחיות רוח שפלים", כדי שיכירו וידעו את יקר תפארת אין סוף, ברוך הוא, וכו'.

תפארת היא גילוי "יקר תפארת גדולתו", ביטוי המתאר מלך המציג את הדרו. זו הסיבה שהי' נתאוה להיות לו דירה בתחתונים: כדי להיטיב לברואיו, כך שיכירו וידעו את כבודו.

ועיין בשערי אורה שער חמישי גבי דע כי לכך נקרא תפארת כו' כי תפארת פי' הוא לשם הוי' כו' דהיינו הראות גדולתו ותפארתו כו' עד שהתפארת עולה למעלה עד א"ס כו' ע"ש באריכות.

ועיינו בשערי אורה, השער החמישי, בקטע המתחיל "דע כי לכך נקרא תפארת" וכו': משמעות תפארת היא [כבוד] לשם הוי' וכו', כלומר, הצגת גדולתו ותפארתו וכו', עד שהתפארת עולה למעלה, עד אין סוף וכו'; עיינו שם באריכות.

שערי אורה מסביר את השם תפארת באותו אופן: היא האדרת שם הוי' והצגת גדולתו, עד שהכבוד עולה אל אין סוף עצמו.

16 ולכן ת וספת האור בהדבור עליון ע"ד ונגלה כבוד⁷⁴ ה' וראו כל בשר יחדו כי פי

לכן תוספת האור בדיבור העליון היא בבחינת "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדו כי פי

האור הנוסף בדיבור העליון מתואר בנבואת ישעיהו, שלפיה כבוד ה' יתגלה וכל בשר יראה שפי ה' דיבר. הדיבור עצמו — "כי פי דיבר" — נעשה כלי לגילוי גלוי.

ה' דבר זהו נמשך הכל ע"י המדת תפארת ועד"ז נאמר מוליך לימין משה⁷⁵ זרוע תפארתו כו' וכתוב לעשות לך שם תפארת^{76,77} כו'.

הוי' דיבר". כל זה נמשך באמצעות מידת תפארת. בדומה לכך נאמר: "מוליך לימין משה זרוע תפארתו" וכו', ונאמר: "לעשות לך שם תפארת" וכו'.

כל זה נמשך באמצעות תפארת, והפסוקים משתמשים במילה זו עצמה: בקריעת ים סוף ה' הולך את משה ב"זרוע תפארתו", כדי לעשות לעצמו "שם תפארת".

17 ולכן נקי זה יחוד תפארת ומלכות כו' וזהו ג"כ שמתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כי הכתר הוא הרצון ובחי' רצון זה להאיר למטה נמשך מבחי' תפארת שבעליון כו'

לכן נקרא הדבר הזה ייחוד תפארת ומלכות וכו'. וזה גם [הטעם לכך] שמתפארת של המדרגה העליונה נעשה כתר למדרגה התחתונה: שכן כתר הוא הרצון, ורצון זה להאיר למטה נמשך מבחינת התפארת של המדרגה העליונה וכו'.

התוספת הזאת של אור במלכות נקראת אפוא ייחוד תפארת ומלכות. היא גם מסבירה מדוע התפארת של מדרגה עליונה נעשית כתר של המדרגה שמתחתיה: כתר הוא הרצון, והרצון להאיר כלפי מטה נובע מתפארת — מן הרצון להראות את כבודו.

שמדה זו גורמת הגילוי כנ"ל וזהו ומהללים לשם תפארתך⁷⁸ אשר מבואר למעלה שבחי' ההילול והשבח למעלה גורם גילוי האור.

מפני שמידה זו גורמת להתגלות, כנזכר לעיל. וזהו פירוש "ומהללים לשם תפארתך": כפי שהתבאר לעיל, ההילול והשבח למעלה גורמים להתגלות האור למעלה.

תפארת היא הגורמת להתגלות. זהו פירוש "ומהללים לשם תפארתך": כפי שהתבאר לעיל, השבח מביא להתגלות האור למעלה.

ואיך הוא הגורם אלא ע"י שזהו העלאת מ"נ [מ"יין נוקבין] לבחי' תפארת והוא המאיר ע"י להיות גילוי יקר תפארתו כנ"ל והיינו ומהללים לשם תפארתך היינו תפארת ומלכות כו':

וכיצד הדבר גורם לכך? אלא משום שזוהי העלאת מ"יין נוקבין לבחינת תפארת, והיא המאירה באמצעות זאת, כדי שתתגלה תפארתו היקרה, כנזכר לעיל. וזהו "ומהללים לשם תפארתך", כלומר תפארת ומלכות וכו'.

השבח פועל כ"העלאת מ"יין נוקבין" — מונח קבלי לתיאור התעוררות מלמטה המעוררת תגובה מלמעלה; הוא עולה אל תפארת, ואז תפארת מאירה ומגלה את כבודו. ב"לשם תפארתך", "שם" הוא מלכות ו"תפארתך" היא תפארת, ולכן השבח הזה מביא לייחודן.

קטע 6 • 181-20

השנה הרביעית

18 ג ומכ"ז [ומכל זה] יובן ההפרש בין ג' שנים הראשונות של נטיעת האילן שרומז לז"א בארץ העליונה

3. מכל האמור יובן ההבדל בין שלוש השנים הראשונות לנטיעת האילן, הרומזות לז"א בארץ העליונה,

סעיף 3 מחיל את כל האמור על ערלה. האילן מסמל את ז"א, המדות, ה"נטוע" בארץ העליונה, שהיא מלכות, הדיבור.

שהיא הדבור שאזי אין מאיר רק בחי' נהי"י [נצח הוד יסוד] עד"מ חיצוניות הקול שכלול מגי' בחי' אש רוח מים כנ"ל ואזי ההארה בהדבור מעט מזער כנ"ל.

שהיא הדיבור: אז מאירים רק נצח, הוד ויסוד, בדומה, לשם המחשה, לחיצוניות הקול, הכוללת שלוש בחינות — אש, רוח ומים, כפי שנזכר לעיל; ואז ההארה שבדיבור מועטה מאוד, כפי שנזכר לעיל.

בשלוש השנים הראשונות מאירים בדיבור רק נצח, הוד ויסוד, בדומה לקול החיצוני, המורכב מאש, רוח ומים. אז האור שבדיבור מועט מאוד.

אבל בשנה הרביעית שהוא בחי' תפארת הנה עי"ז מאיר בהדבור תוספת אור מרובה על העיקר כו'

אבל בשנה הרביעית, שהוא בחינת תפארת, מאירה בדיבור תוספת אור, העולה על האור העיקרי, וכו',

בשנה הרביעית, בחינת תפארת, מאירה בדיבור תוספת אור, העולה על האור הבסיסי והעיקרי.

ונקרא יחוד קול ודבור ⁷⁹ ע"ד קול דודי דופק ⁸⁰ פתחי לי כו' קול דודי הנה זה בא מדלג ⁸¹ כו' וזהו ענין הקל קול יעקב ⁸² הוא בריח התיכון ⁸³ כו'.

והדבר נקרא יחוד קול ודיבור, כעין "קול דודי דופק: פתחי ליי" וכו'; "קול דודי, הנה הוא בא, מדלג" וכו'. וזהו ענין "הקל קול יעקב": [יעקב] הוא הבריח התיכון וכו'.

הדבר נקרא יחוד קול ודיבור, כמו בשיר השירים: "קול דודי דופק". ה"קול" של יעקב בפסוק "הקל קול יעקב" הוא תפארת, הבריח התיכון, שכן הקול מסמל את המדות והדיבור את מלכות.

19 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **בת שלש שנים ויום ⁸⁴ אחד מתקדשת בביאה כו' כי מקודם אינה**

ראויה ליחוד ועד"ז הוא משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **בן שלש שנים הכיר אברהם ⁸⁵ את בוראו כו' וז"ש** [וזהו שכתוב] **והוא איבא לא אשתלים באשלמותא עד תלת שנין. ⁸⁶**

ולכן אמרו חז"ל: "בת שלוש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה" וכו', שכן לפני כן אינה ראויה לייחוד. בדומה לכך אמרו חז"ל: "בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו" וכו'. וזהו שנאמר: "והפרי ההוא אינו נשלם בשלמותו עד שלוש שנים";

שלוש שנים הן מדד לבשלות. המשנה קובעת שמגיל שלוש שנים ויום אחד קידושי ביאה של בת תקפים; לפני גיל זה, אומר אדמו"ר הזקן, היא אינה ראויה לייחוד. בתלמוד נאמר שאברהם הכיר את בוראו בגיל שלוש, ובזה נאמר שהפרי אינו שלם עד שלוש שנים.

שאין מאיר עליו מבחי' תפארת. שיהי' [שיהיה] ראוי לפאר את הקב"ה עליו באמור ברוך אתה הוי'. עד שנה הרביעית כו'.

שכן לא מאיר עליו מבחינת תפארת, כדי שיהיה ראוי לפאר את הקדוש ברוך הוא באמצעותו באמירת "ברוך אתה הוי'", עד השנה הרביעית וכו'.

עד השנה הרביעית אור התפארת אינו מאיר על הפרי, ולכן עדיין אין הוא ראוי לפאר באמצעותו את ה' בברכה: "ברוך אתה הוי'".

אך עיקר הענין הוא לפי שע"י עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] נתגברו הקליפות וכענין מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] לך לך דע"ט סע"ב [סוף עמוד ב] ע"פ והכנעני אז בארץ^{87,88} כי ארור כנען עבד עבדים^{89,90} שהוא מג' קליפות הטמאות.

אך עיקר הענין הוא שעל ידי עץ הדעת טוב ורע התחזקו הקליפות, בדומה למה שנאמר בזוהר, חלק א, לך לך, דף עט ע"ב, על הפסוק "והכנעני אז בארץ": "ארור כנען, עבד עבדים", שכן הוא משלוש הקליפות הטמאות.

אולם הסיבה העיקרית היא שחטא עץ הדעת חיזק את הקליפות. הזוהר, בפירושו לפסוק "והכנעני אז בארץ", מסביר שהנחש הארור שלט אז בארץ, וכנען, שנתקלל להיות "עבד עבדים", שייך לשלוש הקליפות הטמאות.

20 ומחמת חטא הנ"ל היה לו אחיזה בארץ וע"ש בפ' נח דע"ג א' ב'. אך זהו דוקא בג' שנים הראשונים שאין מאיר בהארץ שהוא עולם הדבור רק מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שהוא כחי' צמצום והסתר

ובגלל החטא הנזכר הייתה לו אחיזה בארץ; ראו שם, בפרשת נח, דף ע"ג, עמודים א'-ב'. אך הדבר נכון רק בשלוש השנים הראשונות, שבהן מאיר בארץ, שהיא עולם הדיבור, רק מצד בחינת נצח, הוד ויסוד, שהיא בחינה של צמצום והסתר;

בגלל אותו חטא הייתה לכנען, מן הקליפות, אחיזה בארץ, כפי שמבואר בזוהר בפרשת נח. אך אחיזתו קיימת רק בשלוש השנים הראשונות, שבהן הארץ, עולם הדיבור, מקבלת רק מנצח, הוד ויסוד — בחינה של צמצום והסתר.

אזי יש להם יניקה וכמ"ש בענין חרנה^{91,92} מבחי' גרון נמשך חרון כו' וע"ד הנז' [הנזכר] בד"ה במדבר סיני⁹³ בענין מדבר במ"ם פתוחה כו'

אזי יש להם יניקה, וכפי שמבואר בענין "חרנה": מבחינת גרון נמשך חרון וכו'; ועל דרך מה שנזכר בדרוש המתחיל "במדבר סיני", בענין "מדבר" במ"ם פתוחה וכו'.

במצב כזה של הסתר יכולות הקליפות לינוק. בתורה אור מוסבר כך מסעו של יעקב "חרנה": מן ה"גרון" נמשך "חרון"; רעיון דומה מופיע בדרוש על "במדבר סיני", בענין המילה "מדבר".

אבל כשמאיר בהדבור מבחי' תפארת קו האמצעי תוספת אור אין להם יניקה כו' כי האור דוחה את החשך וכמ"ש כהמס דונג מפני אש⁹⁴ יאבדו⁹⁵

אבל כשמאיר בדיבור אור נוסף מבחינת תפארת, הקו האמצעי, אין להם יניקה וכו', כי האור דוחה את החושך, וכמו שכתוב: "כהמס דונג מפני אש יאבדו".

כאשר האור הנוסף של תפארת, הקו האמצעי, מאיר בדיבור, אין לקליפות ממה לינוק, כי האור דוחה את החושך. כפי שנאמר בתהילים, הן נמסות "כהמס דונג מפני אש".

(כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק י"ט ועמ"ש בד"ה כיצד מרקדין⁹⁶ גבי ובית הלל אומרים כו' ומ"ש בפ' צו בד"ה משמח חתן וכלה כו').

(כפי שמבואר בספר של בינונים, פרק י"ט; וראו מה שנכתב בדרוש המתחיל "כיצד מרקדין", בעניין "ובית הלל אומרים" וכו'; וכן מה שנכתב בפרשת צו, בדרוש המתחיל "משמח חתן וכלה" וכו').

ההערה מפנה לתנאי, פרק י"ט, שבו מובא פסוק זה כדי לתאר כיצד הקליפות מתבטלות לנוכח אור ה', וכן לשני מאמרים על שמחת חתונה, שהשני שבהם נאמר בפרשת צו.

ולכן כ"ז [כל זה] הוא בעץ מאכל דוקא דוגמת עץ הדעת כו' והנה ע"י דחייה זו דאתכפיא סט"א [סטרא אחרא] כששובר תאוותו וממתין ג' שנים כו' ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] להיות ובשנה הרביעית גילוי יקר תפארת גדולתו ית'.

ולכן כל זה שייך דווקא לעץ מאכל, בדומה לעץ הדעת וכו'. והנה, באמצעות דחייה זו, שבה הסטרא אחרא נכפית, כאשר האדם שובר את תאוותו וממתין שלוש שנים וכו', מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא, כך "ובשנה הרביעית" יש גילוי של יקר תפארת גדולתו יתברך.

זו הסיבה שעלה נוהגת דווקא בעצי פרי, הדומים לעץ הדעת. כשאדם מתגבר על תאוותו וממתין שלוש שנים, הסטרא אחרא נכפית ו"מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא"; כתוצאה מכך מתגלה בשנה הרביעית כבודו.

קטע 7 • 211-23

הודאה לעצמות, שבח לשם

21 וזהו ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.⁹⁷ כי הנה באמת זה שיהי' [שיהיה] אצילת מדת התפארת הוא ג"כ ע"י קדימת הצמצום ומקום פנוי המבואר בע"ח [בעץ חיים]

וזהו [פירוש] "ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך". שכן, לאמיתו של דבר, עצם האצלת מידת התפארת נעשתה גם היא רק לאחר הצמצום שקדם לה, ולפי המבואר בעץ חיים בעניין המקום הפנוי,

הפסוק "מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך" מתפרש כאן כך: גם האצלת מידת התפארת באה רק לאחר הצמצום והמקום הפנוי המתוארים בעץ חיים.

שהרי מצד עצמו לאו מכל אליו מדות איהו כלל⁹⁸ רק בשביל להיטיב לברואיו צמצם א"ע [את עצמו] במדות אלו כנודע.

שהרי מצד עצמו אינו אף אחת מן המידות הללו כלל, אלא רק כדי להיטיב לברואיו צמצם את עצמו במידות אלו, כידוע.

ה' מצד עצמו אינו אחת מן המידות; הוא צמצם את עצמו בהן רק כדי להיטיב לברואיו. לכן גם התפארת אינה עצמותו.

22 וא"כ גם בחיי תפארת התהוותה לאחר הצמצום כשאר המדות רק שהיא מקור להן. ולכן נאמר מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.⁹⁹

אם כן, גם בחינת תפארת התהוותה לאחר הצמצום, כמו שאר המדות, אלא שהיא מקור להן. לכן נאמר: "מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך".

תפארת התהוותה לאחר הצמצום כמו שאר המדות, אף שהיא המקור שלהן. לכן הפסוק כולל שתי אמירות: הודאה ל"לך", והילול ל"שם תפארתך".

פ"י לך היינו מהותו עצמותו ית' אין שייך רק הודאה ולא הילול כי הוא ית' נורא תהלות¹⁰⁰ ולו דומיה תהלה.¹⁰¹

הפירוש הוא: "לך" – כלומר, למהותו ועצמותו יתברך – שייכת רק הודאה ולא הילול, שכן הוא יתברך "נורא תהלות", ו"לו דומיה תהלה".

"לך" היא עצמותו ממש של הקב"ה, ורק הודאה שייכת אליה – הכרה בדבר שהוא למעלה מהשגתנו – ולא הילול. הוא "נורא תהלות", נשגב מכדי שנוכל להללו, ועבורו "דומיה תהלה".

23 והתהלה אינו רק לבחי' שמו ית'¹⁰² ולכן ממלי' דא"ס נעשה כתר לאצ"י כי אין ערוך לגבי א"ס שיהיה שייך באמת בחי' תפארת בהעצמות משבחי' שמשבחי' [שמשבחים] אותו העולמות וכו' וכענין אמת אמר אל יברא¹⁰³ כו'

השבח שייך רק לבחינת שמו יתברך. לכן ממלכות של אין סוף נעשה כתר לאצילות: אין ערוך לאין סוף, עד שלא שייך באמת שתהיה בחינת תפארת בעצמותו מכוח השבח שהעולמות משבחים אותו וכו'; וכעין המאמר "אמת אמר: אל יברא" וכו'.

השבח מגיע רק ל"שמו" של ה'. לכן כתר של אצילות נמשך ממלכות של אין סוף ולא מתפארת שלו: השבח שהעולמות משבחים אינו יכול לחולל באמת התפארות בעצמותו. אדמו"ר הזקן משווה זאת למדרש שבו, כאשר ה' עמד לברוא את האדם, אמרה אמת: "אל יברא".

רק מבחי' מלי' דא"ס נמשך מקור להיות כתר לאצילות רק אחר שנאצלו אצ"י ע"ס [עשר ספירות] אזי מתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כו'

אלא שמבחינת מלכות של אין סוף נמשך מקור להיות כתר לאצילות. רק לאחר שנאצלו עשר הספירות של אצילות, נעשה כתר של התחתון מתפארת שבעליון וכו'.

הכלל שתפארת של מדרגה עליונה נעשית כתר למדרגה שמתחתיה חל רק לאחר שעשר הספירות של אצילות כבר קיימות. בשלב הראשון, מאין סוף לאצילות, המקור הוא מלכות שלו.

והנה ענין מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] זהו כענין ברכה והודאה (כמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן)¹⁰⁴ ולכן קיום מצות ל"ת [לא תעשה] דשלש שנים יהיה לכם ערלים כו' זהו כענין מודים אנחנו לך.

והנה ענין מצוות עשה ומצוות לא תעשה דומה לענין ברכה והודאה, כפי שמבואר במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן". לכן קיום האיסור "שלוש שנים יהיה לכם ערלים" וכו' דומה ל"מודים אנחנו לך".

מצוות עשה מקבילות לברכה, ומצוות לא תעשה להודאה — כלומר להכרה — כפי שמבואר במאמר על "אלה פקודי המשכן". לכן שמירת האיסור של ערלה במשך שלוש שנים היא בבחינת "מודים אנחנו לך" שבפסוק.

ועי"ז אח"כ ומהללים לשם תפארתך היינו יהיה כל פרי קדש הלולים ועמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בפ"י נר הוי' נשמת אדם.¹⁰⁵

ועל ידי כך בא לאחר מכן "ומהללים לשם תפארתך", כלומר "יהיה כל פרי קדש הלולים". ראו מה שנכתב בתורה אור, פרשת מקץ, במאמר המתחיל "רני ושמחי", בביאור "נר ה' נשמת אדם".

לאחר מכן באים "ומהללים לשם תפארתך" — פירות השנה הרביעית, שהם "קודש הלולים". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר בתורה אור המבאר את "נר ה' נשמת אדם" יחד עם הפסוק הבא כאן.

כל הנשמה תהלל¹⁰⁶ יה. כי יתרון האור¹⁰⁷ נמשך מן החו' וכמ"ש בד"ה בשלח פרעה.¹⁰⁸

[ו] "כל הנשמה תהלל יה". כי יתרון האור נמשך מן החושך, כפי שמבואר במאמר המתחיל "בשלח פרעה",

הפסוק "כל הנשמה תהלל יה" מצטרף לביאור הזה. העיקרון הוא שיתרון האור נמשך מן החושך, כפי שמבואר במאמר על "בשלח פרעה".

בענין קליפה קדמה לפרי כו' ע"ש לכן ע"י קיום המצוה בשלש שנים דערלה עי"ז אח"כ פרי קדש כו' בענין "קליפה קדמה לפרי" וכו'; ראו שם. לכן, על ידי קיום המצווה בשלוש שנות הערלה, נעשה לאחר מכן הפרי "קודש" וכו',

במאמר ההוא מוסבר ש"הקליפה קדמה לפרי": הקליפה באה תחילה, ואחריה הפרי. כך גם קיום המצווה במשך שלוש שנות הערלה מכשיר את הפרי להיות לאחר מכן "קודש".

וכעין מ"ש ברכות בראשית פ"א [פרק י"א] ע"פ אשר ברא אלקים לעשות¹⁰⁹ כל מה שנברא בשי"ב [בששת ימי בראשית] צריכים עשייה¹¹⁰ כו' דהיינו לתקן ע"ש.

וכעין מה שכתוב במדרש רבה, בראשית, פרק י"א, על הפסוק "אשר ברא אלקים לעשות": כל מה שנברא בששת ימי בראשית טעון עשייה וכו', כלומר תיקון; ראו שם.

המדרש אומר שכל מה שנברא בששת ימי בראשית עדיין זקוק ל"עשייה" — לעבודה נוספת שתשלים אותו; אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתיקון. שנות הערלה הן עבודה כזאת הנעשית בפרי.

ובכעין זה הוא מה שנאמר על יחזקאל: כאשר ראה את המרכבה הקדושה, כתוב "וארא והנה רוח סערה" וכו', "ענן גדול ואש" וכו'.

(ועי' זח"ב [זהר חלק ב'] ויקהל דף ר"ג ע"א.¹¹³ ובפי' יתרו דסי"ט ע"ב¹¹⁴ בענין מתוך הסנה.¹¹⁵ ורזא דא מל יתן טהור מטמא^{116, 117} כוי' עייש ובספר עה"ק [עבודת הקודש] חלק רביעי פייט ובשלי"ה [ובשני לוחות הברית] דקט"ז רע"ב [ריש עמוד ב'] ודקל"ט ע"ב בד"ה ומברך המבדיל כו':) ד

הקטעים בווהר אומרים אותו רעיון: בויקהל עומדת רוח הסערה לפני הכול, כמו קליפה לפני הגרעין; וביתרו מופיעה האש הקדושה "מתוך הסנה". שכן אין טהור אלא מתוך הטמא. אדמו"ר הזקן מוסיף ומציין את עבודת הקודש ואת השל"ה.

4. "ובשנה החמישית תאכלו את פרי, כדי להגדיל לכם את תבואתו" וכו'. בספר שערי אורה, שער ה, הוא מבאר שאז היא בבחינת ה"א האחרונה של שם הוי'.

וזהו ובשנה החמישית כו' והיינו כי בחי' מלכות נקראת לפעמים בשם דלי"ת ופעמים בשם ה'

מלכות נקראת לפעמים דל"ת ולפעמים ה"א. דל"ת היא האות הרביעית וה"א היא האות החמישית, בהתאמה לשנה הרביעית ולשנה החמישית.

וזהו עניינו של יהודה, שיש בו דל"ת וה"א וכו' (כפי שכתב הרמ"ז בתחילת פרשת ויקרא; ועיינו בזהר, חלק ג, חוקת, דף קפ ע"ב. בעניין "ה"א ד' הוות").

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/kedoshim/1/

ויש לבאר כאן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' וירא שם דבשנה הרביעית מקבלת משני שלישים של תפארת דהיינו עד החזה כו'

ויש לבאר זאת כאן על פי מה שכתב הרמ"ז בפרשת וירא שם, שבשנה הרביעית היא מקבלת משני שלישים של תפארת, כלומר עד החזה וכו',

לפי הרמ"ז, בשנה הרביעית מלכות מקבלת משני שלישים של תפארת — החלק שעד החזה — וכן מנצח, הוד ויסוד.

ואז נקראת דלת שמקבלת מדי' בחי' תנה"י [תפארת נצח הוד יסוד] אבל בשנה החמישית מקבלת גם משליש העליון של תפארת.

ואז היא נקראת דל"ת, משום שהיא מקבלת מארבע בחינות: תפארת, נצח, הוד ויסוד; אבל בשנה החמישית היא מקבלת גם מהשליש העליון של תפארת.

מכיוון שהיא מקבלת מארבע בחינות — תפארת, נצח, הוד ויסוד — היא נקראת דל"ת, שערכה ארבע. בשנה החמישית היא מקבלת גם מהשליש העליון של תפארת, ואז היא נעשית ה"א.

קטע 8 • 241-28

שלושת השלישים שבתפארת

24 ואזי היא בחי' ה' ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ ושמתי כדכד¹²¹ שמשותיך¹²² בסופו. וביאור ענין שלישיין אלו שבתפארת הענין כי המדה ת"ת [תפארת] עד"מ באדם למטה יש בה חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד].

ואזי זו בחינת ה'. ראו מה שנכתב בעניין זה בביאור על הפסוק "ושמתי כדכד שמשותיך", בסופו. וביאור עניינם של שלישים אלה בתפארת הוא שמידת התפארת, למשל אצל האדם למטה, כוללת חב"ד, חג"ת ונה"י.

אז מלכות היא בחינת ה'. כדי להסביר את "השלישים" שבתפארת, אדמו"ר הזקן מתבונן במידת ההתפארות אצל האדם. כמו כל מידה, גם היא כוללת שלוש שלישיות: שכל — חכמה, בינה ודעת; רגש — חסד, גבורה ותפארת; וביטוי — נצח, הוד ויסוד.

חב"ד [חכמה בינה ודעת] הוא השכל והשגה למה יתפאר עד"מ כדי שישבחו ויכירו תפארתו וגדלו והתפארות שכלכו להתפאר הוא העצם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבה.¹²³

חכמה, בינה ודעת הן השכל וההבנה מדוע ירצה להתפאר, למשל, כדי שישבחו אותו ויכירו בתפארתו ובגדולתו; ואילו ההתפארות שכלכו, [הדחף] להתפאר, היא עצמות המידה — החסד, הגבורה והתפארת שבה.

השכל שבמידה זו הוא ההבנה מדוע אדם עשוי לבקש כבוד, למשל כדי שאחרים ישבחו אותו ויכירו בגדולתו. הליכה הרגשית — התחושה והדחף שכלכו לזכות בהתפארות — היא עצמות המידה, החסד, הגבורה והתפארת שבה.

25 ונהי' [ונצח הוד יסוד] הוא ההתפשטות שעושה מעשה להתפאר כענין בהראותו את עושר¹²⁴ כבוד מלכותו

ואת יקר תפארת גדולתו או מדבר

נצח, הוד ויסוד הם ההתפשטות שבה האדם עושה מעשה כדי להתפאר, כפי שנאמר: "כאשר הראה את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו", או מדבר

השליש התחתון, נצח, הוד ויסוד, הוא ההתפשטות החיצונית של ההתפארות: עשיית דבר כדי להתפאר בו, כפי שהמלך אחשוורוש הציג את עושר מלכותו, או אמירת דברים המאפשרים לאחרים להכיר בערכו.

דבורים שבהם יוכלו אחרים להכיר שבחו הרי המעשה או הדבורים שהכוונה בהם להתפאר מבחי' נהי'
[נצח הוד יסוד] **שבו לבר מגופא¹²⁵ ואינו ערוך לעצמיות המדה.**

דברים שבאמצעותם יכולים אחרים להכיר בשבחו. נמצא שהמעשה או הדברים שמטרתם להתפאר נובעים מבחינת נצח, הוד ויסוד שבו, שהם "מחוץ לגוף", ואינם דומים כלל לעצם המידה.

מעשים ודברים כאלה הם נצח, הוד ויסוד של ההתפארות, "מחוץ לגוף" — ביטוי שהערת קה"ת מפנה לגביו להקדמת תיקוני זוהר. אין הם דומים כלל לעצם התכונה.

או י"ל [יש לומר] באופן אחר כמו עד"מ שיש התפארות מן עשייה שהתפארות הלז הוא מדבר שחוצה לו ונפרד מעצמיות

או שאפשר להסביר זאת בדרך אחרת: למשל, יש התפארות הנובעת מעשייה, והתפארות זו נובעת מדבר שמחוץ לאדם ונפרד מעצמותו,

דרך נוספת להבין את שלושת השלישים: התפארות הנובעת מדבר שאדם יצר באה מדבר שמחוץ לו ונפרד מעצמותו.

כמו התפארות שיפואר וישובח במעשיו שיעשה כלי נאה וציור נאה שיכירו כח הפועל וישבחוהו הרי עיקר השבח בו מצד הכלי ויפוי מלאכתה והי' [והרי זה] רחוק מאד מתפארת ושבח עצמיות הפועל

כגון התפארות בכך שיפארו וישבחו אותו על מעשיו — שהוא יוצר כלי נאה וציור נאה, וכך מכירים בכוחו של היוצר ומשבחים אותו. עיקר השבח עליו הוא בשל הכלי ובשל יופי מלאכתו, והרי זה רחוק מאוד מתפארת ושבח של עצמות היוצר עצמו,

כאשר משבחים אומן על כלי נאה או על ציור יפה, השבח הוא למעשה על החפץ ועל מלאכתו. הדבר רחוק מאוד משבח על עצמותו של האומן.

שהרי אין זה שבח אלא מה שיכול לעשות כמה כלים נאים והכלי הוא מובדל ממנו שאינו אלא התפשטות מכחו

שהרי אין זה אלא שבח על כך שהוא מסוגל ליצור כלים נאים רבים, והכלי נפרד ממנו, שכן אינו אלא התפשטות של כוחו.

שבח כזה אומר רק שהוא מסוגל ליצור כלים נאים; הכלי נפרד ממנו, ואינו אלא התפשטות של מיומנותו.

אבל כשישבחוהו בדבר שמעצמותו כגון שישבחו ויפארו את קולו שהוא ערב מאד תאיר ביותר עצמות מדת התפארות בזה ממה שיפארו וישבחו את מכתבו וציורו וכדומה וכן כשישבחו את גופו ובשרו שהם יפים מאד.

אבל כשמשבחים אותו על דבר שהוא מעצמותו, כגון שמשבחים ומפארים את קולו, שהוא ערב מאד, תאיר עצם מידת ההתפארות בזה יותר מאשר כאשר מפארים ומשבחים את כתב ידו, את ציורו וכיוצא בזה; וכן כשמשבחים את גופו ובשרו, שהם יפים מאד.

שבח על דבר שהוא חלק מן האדם, כגון קול ערב, או על גופו ומראהו, מעורר את עצם ההתפארות בו הרבה יותר משבח על כתב ידו או על ציוריו.

26 ומכש"כ [ומכל שכן] כשיפארו את חב"ד [חכמה בינה ודעת] שלו כל שהשבח והתפארת בדבר קרוב אל עצמותו תתעורר ביותר עצמות המדה וכל שהתפארת בדבר רחוק יותר מעצמותו יהיה יותר מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שבו.

ועל אחת כמה וכמה כאשר משבחים את חכמה, בינה ודעת שלו. ככל שהשבח והתהילה הם על דבר הקרוב לעצמותו, כך מתעוררת יותר עצמות המידה; וככל שהתהילה היא על דבר הרחוק יותר מעצמותו, היא תהיה יותר מבחינת נצח, הוד ויסוד שבו.

השבח על שכלו של האדם — חכמה, בינה ודעת שלו — מעורר יותר מכול את מידת ההתפארות שלו. הכלל הוא שכלל שהדבר המשובח קרוב יותר לעצמותו, כך מתעוררת יותר עצמות המידה; ככל שהוא רחוק ממנה, ההתעוררות נשארת יותר בבחינת נצח, הוד ויסוד.

ועד"ז י"ל [יש לומר] פי' ומבחר שלישיו¹²⁶ דפרעה טבעו בים סוף כו' היינו גם שליש העליון חב"ד [חכמה בינה ודעת] שבו כמ"ש במ"א.

ועל דרך זו אפשר לבאר את פירוש "ומבחר שלישיו" של פרעה "טבעו בים סוף" וכו': כלומר, גם השליש העליון — חכמה, בינה ודעת שבו — כפי שמבואר במקום אחר.

בשירת הים נאמר ש"ומבחר שלישיו" של פרעה טבעו, ו"שליש" פירושו גם חלק שליש. אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה לשליש העליון של פרעה, חכמה, בינה ודעת שלו, שגם הוא טבע.

27 ומובן למשכיל שהמדה ת"ת [תפארת] אינה מהות מדה ממש כשאר המדות שהם עצם המשכת דבר מה

כמו חסדים או גבורות

למשכיל מובן שמידת תפארת אינה מהות של מידה ממש, כמו שאר המידות, שעצם עניינן הוא המשכה של דבר־מה, כגון חסדים או גבורות;

| לתפארת אין תוכן משלה, כפי שלחסד ולגבורה יש לכל אחד המשכה מוגדרת: חסד משפיע, וגבורה מרסנת.

אבל התפארת היא מדה כוללת שישנה בכל המדות שאינה רק ענין הכוונה והתועלת בכל מדה למה תימשך ולאיזה צורך

אלא תפארת היא מידה כוללת, המצויה בכל המידות, והיא עניין הכוונה והתכלית שבכל מידה: מדוע היא נמשכת ולאיזה צורך.

| תפארת מצויה בכל מידה בתור תכליתה: מדוע היא באה לידי ביטוי ולאילו מטרה. משום כך היא נקראת מידה כוללת.

כמו להשפיע חסד כדי שיכיר המקבל טובו וחסדו ה"ז [הרי זה] ת"ת [תפארת] שבחסד וכן ת"ת [תפארת] שבחכמה הכוונה בהשפעת השכל

לדוגמה, השפעת חסד כדי שהמקבל יכיר בטובו ובחסדו של המשפיע — זו התפארת שבחסד. וכן התפארת שבחכמה היא הכוונה שבהשפעת השכל,

| השפעת חסד כדי שהמקבל יכיר בטובו של המשפיע היא התפארת שבתוך החסד. השפעת חכמה כדי שאחרים יכירו בחכמתו של המשפיע היא התפארת שבתוך החכמה.

כדי שיכירו חכמתו ואפילו לרצון ישנה מדת תפארת למה ירצה כך וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] בענין נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹²⁷ (ועיין בשי"א [בשער א] שער ה'). ועד"מ זה יובן הנמשל למעלה.

כדי שיכירו בחכמתו. ואפילו לרצון יש מידת תפארת: מדוע ירצה כך; וכפי שנתבאר לעיל בעניין "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (ועיין ב-Shaarei Orah, Gate 5). על פי משל זה יובן הנמשל למעלה.

| גם לרצון יש תפארת משלו — הטעם לכך שרוצים דבר־מה — כפי שרואים ברצונו של הקב"ה בדירה בתחתונים, שנתבאר לעיל כרצונו שיתגלה כבודו. בעזרת המשל הזה עובר אדמו"ר הזקן לבאר את התפארת למעלה.

שבחי תפארת גדולתו ית' שבאצי שייך בה ג"כ ג' שלישין היינו שהדבור עליון מדת מלכותו ית' מקבל תחלה רק משליש התחתון של תפארת

שבחינת תפארת גדולתו יתברך שבאצילות כוללת אף היא שלושה שלישים; כלומר, הדיבור העליון, מידת מלכותו יתברך, מקבל תחילה רק מהשליש התחתון של התפארת,

| תפארת שבאצילות, כלומר כבוד גדולתו של ה', כוללת אף היא שלושה שלישים. הדיבור העליון, מלכותו, מקבל תחילה רק מהשליש התחתון.

כי מה שיוכל להתגלות בדבור להנבראים הוא הבחי' היותר תחתונה מיקר תפארת גדולתו ית' וכמאמר תתברך בשמים ממעל¹²⁸ ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך כו' יפארוך סלה.

כי מה שיוכל להתגלות בדיבור לנבראים הוא הבחינה התחתונה ביותר מכבוד תפארת גדולתו יתברך. וזהו כמאמר: "תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, על כל שבח מעשה ידיך כו' יפארוך סלה".

בדיבור יכול להתגלות לנבראים רק השיעור התחתון ביותר מכבודו. ברכת יוצר של שחרית אומרת זאת, וכפי שמציינת הערת קה"ת, היא מובאת כאן בלי השם: הוא מתברך בשמים ובארץ "על כל שבח מעשה ידיך".

שכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע ת"ק שנה אינה אלא בחי' מעשה ידיך שכמו במעשה ידי אדם עד"מ אינו מלובש אלא כח המעשה.

שהרי כל העולמות, שמים וארץ — מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה — אינם אלא בחינת "מעשה ידיך". שכן, למשל, במעשה ידיו של אדם מלובש רק כוח המעשה,

כל העולמות, שמים וארץ ומרחקיהם העצומים, אינם אלא "מעשה ידיו". אצל אדם, במעשה ידיו מלובש רק כוח המעשה.

שהוא הכח היותר פחות שבכחות הנפש כו' כך החיות המלובש בכל העולמות אינו אלא בחי' כח המעשה. שאינו נוגע לעצמות ומהות כו' כמ"ש כ"ז [כל זה] בד"ה בחודש השלישי¹²⁹ לצאת בניי [בני ישראל].

שהוא הכוח הנמוך ביותר מבין כוחות הנפש כו'. כך גם החיות המלובשת בכל העולמות אינה אלא בחינת כוח המעשה, שאינו נוגע לעצמות ומהות כו', כפי שנתבאר כל זה במאמר המתחיל "בחודש השלישי לצאת בני ישראל".

המעשה הוא הנמוך ביותר מבין כוחות הנפש; בדומה לכך, החיות שבעולמות אינה אלא "כוח המעשה" של ה', שאינו נוגע בעצמותו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שבתורה אור על "בחודש השלישי".

נמצא אשר כל מה שיוכלו הנבראים להלל ולשבח את הקב"ה במה שברא כל העולמות מאין ליש.

נמצא שכל מה שהנבראים יכולים להלל ולשבח את הקב"ה עליו הוא שברא את כל העולמות מאין ליש.

כלומר, הדבר היחיד שהנבראים יכולים לשבח בו את ה' הוא בריאת העולמות מאין ליש — השליש התחתון של כבודו.

28 וזהו ענין פרק שירה שאומרים הנבראים וכן שיר המלאכים כל בעלי השיר¹³⁰ יוצאים בשיר.¹³¹ הרי כל

השגתם רק בבחי' שבח מעשה ידיך והרי זה כמו עד"מ מי שהוא חכם מופלא עד להפליא.

וזהו עניינו של פרק שירה, שאומרים הנבראים, וכן שירת המלאכים: "כל בעלי השיר יוצאים בשיר". נמצא שכל השגתם היא רק בבחינת "שבח מעשה ידיך". והרי זה כמו, למשל, אדם שהוא חכם מופלא עד מאוד,

פרק שירה — השירה שכל נברא אומר — וכן שירת המלאכים, הן שבח ברמה זו: הם משבחים את ה' על מעשיו. המילים "כל בעלי השיר יוצאים בשיר" לקוחות ממשנה העוסקת בבעלי חיים ובשלשלאות הצוואר שלהם (שיר); אדמו"ר הזקן מפרש אותן, כפי שעולה מתורה אור, כשירת הנבראים.

ומשבחים אותו רק במה שיוכל לכתוב או לצייר יפה. שזהו הבחינה היותר אחרונה שבו ועדיין ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **אין צור כאלקינו^{133, 132} אין צייר כאלקינו כו'**

ומשבחים אותו רק על כך שהוא יודע לכתוב או לצייר יפה — וזו הבחינה האחרונה והנמוכה ביותר שבו. ועל דרך זה אמרו חז"ל: **"אין צור כאלקינו" — אין צייר כאלקינו וכו'.**

הדבר דומה לשבח של חכם גדול רק על כתב ידו הנאה או על ציורו — הדבר הנמוך ביותר שבו. בדומה לכך דרשו חז"ל את "אין צור כאלקינו" כ"אין צייר כאלקינו", כלומר שבח על מעשי האמנות שלו.

ועדיין ארז"ל פ"ה דברכות דל"ג ע"ב משל למלך ב"ו [בשר ודם] שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב¹³⁴ והיו משבחים אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו כו' ע"ש.

ועל דרך זה אמרו חז"ל (ברכות, פרק ה, דף לג ע"ב): **"משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב, והיו משבחים אותו בשל כסף; והלא גנאי הוא לו" וכו'; עיינו שם.**

המשל שבתלמוד מחדד את הנקודה: לשבח מלך שיש לו מיליון מטבעות זהב על מטבעות הכסף שלו אינו מחמאה, אלא גנאי.

(ועיין מזה בשל"ה [בשני לוחות הברית] במסכת תמיד שלו דרנ"ו ע"ב וד' רנ"ז ע"א שהאריך בזה). וזהו ענין הפי' שהדבור עליון מקור דבי"ע מקבל משליש התחתון של מדת התפארת שבאצילות שהוא עד"מ שבח מעשה ידיך כו' כנ"ל.

(ועיינו על כך בשל"ה, במסכת תמיד שלו, דף רנו ע"ב ודף רנו ע"א, שם הוא מאריך בעניין). וזהו פירוש הדברים שהדיבור העליון, שהוא המקור של בריאה, יצירה ועשיה, מקבל משליש התפארת התחתון שבאצילות, שהוא, למשל, בחינת "שבח מעשה ידיך" וכו', כנזכר לעיל.

השל"ה דן בכך בהרחבה. זהו אפוא פירוש הדברים: הדיבור העליון, מקור העולמות התחתונים, מקבל משליש התפארת התחתון, המקביל לשבח על "מעשה ידיך".

ואפשר לומר ענין ג' שלישי דתפארת ע"ד שכללות העולמות נחלקים לג' בחי' היינו עולמות בי"ע ועולם האצילות ועולמות שלמעלה מאצילות.

ואפשר להסביר את עניין שלושת השלישים של התפארת על פי החלוקה של העולמות בכללותם לשלוש בחינות: עולמות בריאה, יצירה ועשיה; עולם האצילות; והעולמות שלמעלה מאצילות.

הסבר נוסף לשלושת השלישים: כל העולמות מתחלקים לשלוש מדרגות — העולמות התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה; אצילות; והעולמות שלמעלה מאצילות.

קטע 9 • 29-31

מדרגות העולמות ושני הילולים

29 וכמשארז"ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שט בחי' אלף עולמות¹³⁵ שאינן כו' שהם מבחי' אין אשר והחכמה מאין תמצא¹³⁶ כו' ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' שלח דקנ"ט סע"א [סוף עמוד א] בפ"י המאמר תלת עלמין אית ליה לקוב"ה [לקודשא בריך הוא].¹³⁷

כפי שאמרו חז"ל: "שט בחי' אלף עולמות", "שאינן" וכו'; עולמות אלה הם מבחינת אין, כמו שנאמר: "והחכמה מאין תמצא" וכו'. ראו גם את דברי הרמ"ז בפרשת שלח, דף קנ"ט ע"א, בביאור המאמר "תלת עלמין אית ליה לקוב"ה".

בגמרא נאמר שהקב"ה שט בחי' אלף עולמות, תוך קריאת "שאנן" שבפסוק כ"שאינן". אדמו"ר הזקן מבאר שעולמות אלה הם מבחינת אין, כלומר למעלה מכל השגה, כמאמר "והחכמה מאין תמצא"; והוא מפנה לדברי הרמ"ז על מאמר זוהר שלקב"ה יש שלושה עולמות.

אשר בכל עולם מגי מיני עולמות הנ"ל מתגלה יותר מיקר תפארת גדולת אור א"ס ב"ה שאין ערוך הגילוי שבכ"ע לגבי הגילוי שבאצילות

בכל עולם משלושת סוגי העולמות הנזכרים לעיל מתגלה יותר מיוקר תפארת גדולת אור אין סוף ברוך הוא. אין ערוך לגילוי שבכ"ע לגבי הגילוי שבאצילות, יצירה ועשיה לעומת הגילוי שבאצילות.

כל אחד משלושת הרבדים מגלה יותר מכבודו של אור אין סוף מן הרובד שמתחתיו; מה שמתגלה בעולמות התחתונים אינו בערך למה שמתגלה באצילות.

וכמ"כ [וכמו כן] אין ערוך הגילוי שבאצ"ל לגבי הגילוי שבעולם הא"ס כו' ועמ"ש ע"פ הדר כבוד הודך¹³⁸ ודברי נפלאותיך אשיחה¹³⁹ כו'.

וכמו כן, אין ערוך לגילוי שבאצילות לעומת הגילוי בעולם אין סוף וכו'. ראו את הביאור על הפסוק: "הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה" וכו'.

בתורו, הגילוי שבאצילות אינו בערך לעולמות אין סוף שלמעלה ממנו. אדמו"ר הזקן מפנה לביאור הפסוק "הדר כבוד הודך".

30 וזהו ענין ג"פ [ג' פעמים] קדוש¹⁴⁰ ועמ"ש סדי"ה ועשית בגדי קדש^{141,142} שבתיקון ועשיית בגדי אהרן יש ג' בחינות ומדרגות.

וזהו עניינה של אמירת "קדוש" שלוש פעמים. ראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "ועשית בגדי קדש": בהכנת בגדיו של אהרן ובעשייתם יש שלוש בחינות ומדרגות.

אמירת "קדוש קדוש קדוש" שלוש פעמים מקבילה לשלוש המדרגות הללו. גם המאמר על "ועשית בגדי קדש" מוצא שלוש מדרגות בבגדיו של אהרן.

אך כ"ז [כל זה] רק בבחי' האור המאיר בעולמות אבל בעצמותו ית' אין שייך שום השגה רק מודים אנחנו לך.¹⁴³ ומה שאנו מהללים זהו לשם תפארתך כו' כנ"ל.

אבל כל זה הוא רק בבחינת האור המאיר בעולמות; ואילו לגבי עצמותו ית' אין שייכת כלל השגה, אלא רק "מודים אנחנו לך". ומה שאנו מהללים הוא "לשם תפארתך" וכו', כנזכר לעיל.

כל שלוש המדרגות נוגעות רק לאור המאיר בעולמות. עצמותו של ה' היא למעלה מכל השגה, ולכן כלפיה שייכת רק האמירה "מודים אנחנו לך", ואילו הילולנו מופנה אל "לשם תפארתך".

31 והנה בשנה ה' רביעית מקבלת כנסת ישראל [כנסת ישראל] משליש האחרון של מדת תפארתו ית' והרמ"ז [והרב משה זכות] כ' [כתב] משני שלישיין כו' היינו מה שהנבראים יוכלו להלל את הקב"ה שבח מעשה ידיך כו'

והנה, בשנה הרביעית כנסת ישראל מקבלת משליש האחרון של מידת תפארתו ית', והרמ"ז כותב: משני שלישיים וכו' — כלומר, מן הדבר שהנבראים יכולים להלל בו את הקדוש ברוך הוא, הנקרא "שבח מעשה ידיך" וכו',

בשנה הרביעית כנסת ישראל מקבלת מהשליש התחתון של תפארת, או, לפי הרמ"ז, משני שלישיים. זהו השבח שהנבראים יכולים לתת: "שבח מעשה ידיך".

כנ"ל וזהו ענין הלולים להי'¹⁴⁴ והלולים לשון רבים היינו שני בחי' הילול זהו ב' שלישי תפארת כו' משא"כ למעלה מזה אין להם השגה.

כאמור לעיל. וזהו ענין "הילולים להי'": "הילולים" הוא לשון רבים, כלומר שתי בחינות של הילול, שהן שני שלישי תפארת וכו'; ואילו למעלה מזה אין להם השגה.

לכן נאמר "הילולים להי'": המילה היא בלשון רבים, ומשמעותה שני סוגי שבח — שני שלישי תפארת. כמה שלמעלה מכך אין לנבראים השגה.

אלא שעיי' נמשך אח"כ גם מבחי' שליש העליון של מדת תפארתו ית' וזהו ובשנה החמישית כו' להוסיף לכם תבואתו¹⁴⁵ היינו תוספת האור הבא מלמעלה.

אלא שעל ידי כך נמשך אחר כך גם מבחינת השליש העליון של מידת תפארתו ית'. וזהו "ובשנה החמישית" וכו', "להוסיף לכם תבואתו" — כלומר, תוספת האור הבאה מלמעלה.

אף על פי כן, באמצעות השבח נמשך אחר כך אור גם מהשליש העליון של תפארת. זהו "להוסיף לכם תבואתו" של השנה החמישית: תוספת אור מלמעלה.

התוספת של השנה החמישית

32 ואזי היא בבחי' ה"א. מה שבחי' דלי"ת הוא לשון דלות ועניות לגבי בחי' זו דה"א.

ואז היא בבחינת ה"א. ואילו בחינת דל"ת מבטאת דלות וחיסרון ביחס לבחינת ה"א זו.

בשנה החמישית המלכות היא ה"א. האות דל"ת מרמזת על דלות, בהשוואה לה"א המלאה יותר.

ומזה יובן בתוספת ביאור מ"ש בד"ה ראו כי¹⁴⁶ ה' נתן לכם השבת בענין בה"א [בית הלל אומרים] נברא

העוה"ז¹⁴⁷

מכאן יובן ביתר ביאור מה שנכתב במאמר הפותח במילים "ראו כי ה' נתן לכם השבת", בעניין "בה"א נברא העולם הזה",

הדברים מוסיפים על המבואר במאמר "ראו כי ה' נתן לכם השבת", בעניין מאמר חז"ל שהעולם הזה נברא באות ה"א.

וצריך להמשיך גילוי בחי' ה' זה והיינו ע"ד המבואר כאן וז"ש [וזהו שכתוב] לעבדה ולשמרה¹⁴⁸ בשני ההי"ן

ושיש להמשיך את גילוי בחינת ה"א זו; והדבר הוא על דרך המבואר כאן. וזהו שנאמר "לעבדה ולשמרה" בשתי ההי"ן;

יש להמשיך את גילוי אותה ה"א, כפי שמבואר כאן. המילים "לעבדה ולשמרה", שנאמרו על אדם בגן עדן, מסתיימות כל אחת בה"א, ורומזות לשתי ההי"ן.

והיינו המשכת ה' עילאה בחי' י"ה והמשכת ה' תתאה ו"ה כו' ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער ל"א פ"ז [פרק ז'] מ"ש ע"פ ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה.^{149, 150}

כלומר, המשכת ה"א עילאה, בחינת י"ה, והמשכת ה"א תתאה, ו"ה, וכו'. ועיינו בעץ חיים, שער ל"א, פרק ז', במה שנכתב על הפסוק "ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה".

שתי ההי"ן הן ה"א עילאה, י"ה — חכמה ובינה — וה"א תתאה, ו"ה — ז"א ומלכות. עץ חיים דן בכך על דברי יוסף "ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה".

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ צאינה וראינה¹⁵¹ כו' בסופו ומ"ש סד"ה קדש ישראל לה').^{152, 153} וזהו הוד

והדר לפניו¹⁵⁴ עוז וחדוה במקומו^{155, 156} (בד"ה א' סי' י"ו כ"ז).

(ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "צאינה וראינה" וכו', בסופו, וכמה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "קדש ישראל לה"). וזהו "הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו" (דברי הימים א', פרק ט"ז, פסוק כ"ז).

ההערה שבסוגריים מפנה לשני מקומות נוספים שבהם נדון העניין. לאחר מכן מובא הפסוק "הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו" מדברי הימים.

ופי' הוד והדר לפניו יש לפרש על ענין השיר שהמלאכים מרננים ומשבחים לפניו כדמשמע ברבות בפתיחתא דאיכה דנ"ה ע"א שאמרו המלאכים כתיב הוד והדר לפניו ואתה אומר כדין כו' ע"ש.

את "הוד והדר לפניו" אפשר לפרש כמתייחס לשירה שהמלאכים מרננים ומשבחים לפניו, כפי שמשמע ממדרש רבה, בפתיחתא לאיכה, דף נ"ה ע"א, שם אמרו המלאכים: "כתוב: 'הוד והדר לפניו', ואתה אומר כך?" וכו'; עיינו שם.

"הוד והדר לפניו" יכול להתייחס לשירת המלאכים ולשבח שהם משבחים. הדבר משמע מהמדרש בפתיחתא לאיכה: המלאכים אמרו "כתוב: 'הוד והדר לפניו', ואתה אומר כך?"

ומזה נמשך עוז וחדוה במקומו שהתענוג נמשך מביטול היש כמ"ש בד"ה את קרבני לחמי^{157, 158} בענין לויתן זה יצרת לשחק בו¹⁵⁹ כו'

מכך נמשכים "עוז וחדוה במקומו", שכן התענוג נמשך מביטול היש, כפי שמבואר במאמר הפותח במילים "את קרבני לחמי", בעניין "לויתן זה יצרת לשחק בו" וכו'.

מן השבח הזה נמשכים "עוז וחדוה במקומו", שכן תענוגו של ה' נובע מביטול היש של הנבראים, כפי שמבואר על הפסוק "לויתן זה יצרת לשחק בו".

וכן בגמרא (פ"ק [פרק קמא] דחגיגה דף ה' ע"ב) פירשו הוד והדר לפניו דמיירי בבתי בראי¹⁶⁰ כו'.

וכך גם בגמרא (חגיגה, פרק א', דף ה' ע"ב) פירשו ש"הוד והדר לפניו" עוסק בבתי בראי וכו'.

גם בתלמוד נאמר שהפסוק עוסק ב"בתי בראי", החדרים החיצוניים: שם, לפניו, יש שמחה בלבד, ואילו בכייתו היא בבתי גוואי, החדרים הפנימיים. השבח הוא אפוא בחינה חיצונית, אך הוא מביא שמחה בפנימיות.

והיינו כי ידוע שהתפשטות המדה היא העלאת מ"נ [מיינ' נוקבין] אל העצמיו' [העצמיות] עד"מ באדם כאשר יפארו זולתו תתעורר בלבו עצמיות התפארות ועפ"ז [ועל פי זה] יובן דההוד והדר אשר לפניו גורם עוז וחדוה במקומו

כלומר, ידוע שהתפשטות המידה היא העלאת מ"ן אל העצמות. למשל, אצל אדם: כשאחרים מפארים אותו, מתעוררת בלבו תחושת הפאר העצמית. לפי זה יובן שההוד וההדר שלפניו גורמים עוז וחדוה במקומו,

הביטוי החיצוני של המידה פועל כ"מים נוקבין" העולים ומעוררים את עצמותה: כשאחרים מפארים אדם, מתעוררת בו תחושת הפאר הפנימית שלו. כך, "הוד והדר שלפניו" — השבח החיצוני — גורמים "עוז וחדוה במקומו", בפנימיות.

כי עייזו הם מוסיפין אורות הת"ת [התפארת] דאצי" העצמי בבחי' אצי" וזהו להוסיף לכם תבואתו ב' שלישי עליונים דת"ת [דתפארת] בשנה החמישית.¹⁶¹

שכן באמצעות זאת הם מוסיפים את האורות של תפארת העצמית דאצילות, בבחינת אצילות. וזהו "להוסיף לכם תבואתו": שני השלישים העליונים של תפארת, בשנה החמישית.

באמצעות שבח זה מתווספים האורות של תפארת העצמית דאצילות. זהו "להוסיף לכם תבואתו" של השנה החמישית: שני השלישים העליונים של תפארת.

33 ואפ"ל [ואפשר לומר] עוד כי ג' שנים הראשונות הם כנגד ביי"ע שהדבור עליון מוסתר בהם והם יש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו].

אפשר לומר עוד, ששלוש השנים הראשונות מקבילות לבריאה, יצירה ועשיה, שבהן הדיבור העליון מוסתר; והן בבחינת יש ודבר הנפרד לעצמו.

פירוש נוסף: שלוש השנים מקבילות לשלושת העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — שבהם הדיבור העליון מוסתר, והנבראים חשים את עצמם כישויות נפרדות.

והיינו כשאין יחוד ביי"ע עם אצילות דהיינו יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כמ"ש כרוב אחד מקצה מזה.¹⁶² (עיי' בת"א [בתורה אור] ס"פ תרומה).

כלומר, כאשר אין איחוד של בריאה, יצירה ועשיה עם אצילות, היינו כאשר אין יחוד בין ז"א לנוקבא, כפי שנאמר: "כרוב אחד בקצה מזה". (ראו תורה אור, סוף פרשת תרומה.)

זהו המצב שבו העולמות התחתונים אינם מאוחדים עם אצילות, כלומר, כשאין יחוד בין ז"א לנוקבא. הפסוק "כרוב אחד בקצה מזה" מובא בקשר ליחוד זה, והדיון בו נמצא בתורה אור, בסוף פרשת תרומה.

וה"ע [וזהו ענין] מיעוט הירח כשאין יחוד שמשא וסיהרא ואזי הג"ק [הג' קליפות] יונקים ממנה. אבל ובשנה הרביעית זהו נגד עולם האצילות שהמל' מקור דבי"ע מתייחדת עם ז"א דאצי"

וזהו ענין מיעוט הירח, כאשר אין יחוד בין השמש לירח (שמשא וסיהרא), ואז שלוש הקליפות הטמאות יונקות ממנה. אבל "ובשנה הרביעית" מקביל לעולם אצילות, שבו מלכות, מקורם של בריאה, יצירה ועשיה, מתייחדת עם ז"א דאצילות;

זהו "מיעוט הירח": השמש והירח, ז"א ומלכות, אינם מתייחדים, ושלוש הקליפות הטמאות יונקות מן הירח. השנה הרביעית מקבילה לאצילות, שבו מלכות, מקור העולמות התחתונים, מתייחדת עם ז"א.

והוא ענין המשכת הביטול העליון דמ"ה [דשם מ"ה] בהנבראים ע"ד מה ראו על ככה¹⁶³ ומה הגיע אליהם אזי יהיו כל פרי קדש הלולים.

וזהו ענין המשכת הביטול העליון של מ"ה אל הנבראים, על דרך "מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם"; ואז "כל פרי" יהיה "קודש הילולים",

יחוד זה ממשיך אל הנבראים את הביטול העליון של מ"ה — את התחושה שאינם מציאות לעצמם. שתי הופעות המילה "מה" בפסוק ממגילת אסתר רומזות לכך. אז "כל פרי" נעשה "קודש הילולים".

להיות יחודים עליונים יחוד י"ה ויחוד ו"ה כו' ועמ"ש ע"פ מי מנה בענין ומספר את רובע ישראל¹⁶⁴ ויש לקשרו עמ"ש"ל [עין מה שכתוב לעיל] דבג' שנים הראשונות מקבלת מחיצוני' [מחיצוניות] המדות

כדי שיהיו יחודים עליונים: יחוד י"ה ויחוד ו"ה וכו'. ראו מה שנכתב על הפסוק "מי מנה", בענין "ומספר את רובע ישראל". אפשר לקשר זאת למה שנכתב לעיל, שבשלוש השנים הראשונות היא מקבלת מחיצוניות המדות,

התוצאה היא היחודים העליונים של י"ה ושל ו"ה. הפסוק "ומספר את רובע ישראל" מובא בקשר לרביעית; הדבר מתקשר להסבר הקודם, שלפיו בשלוש השנים הראשונות מלכות מקבלת מחיצוניות המדות.

שהם בחי' נה"י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מהפנימי' [מהפנימיות / מהפנימית] משליש ת"ת [תפארת]

אשר ד' בחי' תנה"י [תפארת נצח הוד יסוד] הם ג"כ בחי' אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] שבו"א כו'

שהן בחינת נצח, הוד ויסוד; ובשנה הרביעית היא מקבלת מהפנימיות, משליש תפארת. שכן ארבע הבחינות תפארת, נצח, הוד ויסוד הן גם בחינת אצילות, בריאה, יצירה ועשיה שבתוך ז"א וכו'.

הבחינה החיצונית היא נצח, הוד ויסוד, ובשנה הרביעית מלכות מקבלת מהבחינה הפנימית — משליש תפארת. ארבע הבחינות, תפארת, נצח, הוד ויסוד, הן גם ארבעת העולמות שבתוך ז"א, וכך שתי הפרשנויות משתלבות זו בזו.

ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] בחי' ובשנה החמישית כו' להוסיף לכם זהו תוספת אור הנמשך מקוצו של יו"ד דשם הוי' והוא בחי' הכתר כו'

ועל פי זה אפשר לבאר את הבחינה של "ובשנה החמישית" וכו': "להוסיף לכם" פירושו תוספת אור הנמשכת מקוצו של יו"ד שבשם הוי', שהיא בחינת כתר וכו';

"להוסיף לכם" שבשנה החמישית פירושו תוספת אור מקוצו של הוי"ד שבשם הוי'. זהו כתר, הבחינה שלמעלה מכל הספירות.

ומשם דוקא נמשך תוספת האור להוסיף לכם כו' ועמ"ש במ"א בענין יוסף שנקרא כן ע"ש תוספת האור כו'.

ומשם דוקא נמשכת תוספת האור, "להוסיף לכם" וכו'. ראו מה שנכתב במקום אחר על יוסף, שנקרא כך על שם תוספת האור וכו'.

תוספת האור נמשכת דוקא משם. יוסף נקרא כך על שם תוספת זו, מלשון "להוסיף".

וזוהו ויוסף הורד¹⁶⁵ כו' ע"י ששם עלו שבטים כו' להודות¹⁶⁶ כו' שע"י העלאה זו נמשך תוספת האור מבחי' יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא ג"כ ענין הוד והדר לפניו.¹⁶⁷

וזוהו [המשמעות של] "ויוסף הורד" וכו', באמצעות "כי שם עלו שבטים" וכו', "להודות" וכו': כי באמצעות עלייה זו נמשכת תוספת אור מבחינת יסוד דאדם קדמון, שהוא גם ענין "הוד והדר לפניו",

"ויוסף הורד" למצרים ועליית השבטים "להודות" קשורות זו בזו: באמצעות עלייה זו של הודאה נמשכת תוספת אור מיסוד דאדם קדמון, המדרגה הקדמונית שלמעלה מאצילות. גם זהו "הוד והדר לפניו".

בחי' הדר כו'. (ועיין עוד מענין פסוק ונטעתם כל עץ מאכל¹⁶⁸ ברבות פ' נשא פ"י [פרק י' / פרשה י'] דרל"ו ד' ובפ' שלח לך. ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפ' שוקיו עמודי שש¹⁶⁹ וס"פ חכו ממתקים):¹⁷⁰

מדרגת ה"הדר" וכו'. (ועיינו עוד בענין הפסוק "ונטעתם כל עץ מאכל" בבמדבר רבה, פרשת נשא, פרק 10, דף 236d, ובפרשת שלח לך; ובשיר השירים רבה, על "שוקיו עמודי שש", ובסוף "חכו ממתקים").

מדובר במדרגת "הדר". המאמר מסיים בהפניה למדרשים נוספים על הפסוק "ונטעתם כל עץ מאכל" בבמדבר רבה ובשיר השירים רבה.

בעבודה

המאמר מלמד שני דברים. ההימנעות קודמת לשבח: כשאדם שובר את רצונו וממתין, כמו בדין ערלה, הוא מכניע את הסטרא אחרא; זהו "לך נאה להודות", הכרה בה' שמעבר להבנה. רק לאחר מכן באה ה"תהילה" של השנה הרביעית — גילוי כבודו במה שאדם נהנה ממנו. ושבח לה' באמצעות שמותיו אינו מילים ריקות: כמו שמשבחים אדם בשם טובו, כך השבח ממשיך למטה את גילוי המדה שעליה הוא נסוב.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שהשבח שלנו מגיע רק ל"שם" של ה'? כיצד מסייע המשל על שבח לחבר כועס על מידת טובו, והיכן המשל אינו מתאים?
2. כיצד מיישב המאמר את הסבר הרמ"ז לערלה — נצח, הוד ויסוד לעומת תפארת — עם הסבר הפרדס, שלוש הקליפות הטמאות?
3. מה פירוש הדבר שאין לתפארת תוכן משל עצמה, אלא היא "הכוונה והתכלית" שבכל מדה?
4. מדוע שמירת איסור הערלה נמשלת ל"לך נאה להודות", ופירות השנה הרביעית ל"ולשם תפארתך לתת תהלה"?
5. כיצד השבח החיצוני, "הוד והדר לפניו", מביא לשמחה פנימית, "עז וחדוה במקומו"?

הערות

פסקה 1

1 וכי תבואו

ההערה מפנה תחילה להערה של הרבי המודפסת קודם לכן בהערות ובמראי המקומות של מהדורה זו, בעמ' 19a.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר לעיל בהערות וציונים יט, א. באוה"ת קדושים ע' קלו. קמג. כרך-ד ע' אעא הערות. ד"ה קדושים תהיו דתקס"ב ושם פ"י שמקודם ירידתם ה"י בבחי' צדיקים וע"י ירידתם בגוף נעשו בחי' בע"ת, ובמקום שבע"ת עומדין כו', וזהו כענין המים שע"י עברם בעפר הארץ נעשים מ"ח אלא שלזה צ"ל חפירה וכו', והיינו ע"י תומ"צ, הובא באור התורה פ' וישב (רנד, ב). [כ].

2 וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל

"כשתבואו אל הארץ ותטעו כל עץ למאכל, תחשיבו את פריו כערלה; שלוש שנים יהיה לכם ערלה, ולא יאכל." זו המצווה שכל המאמר מבאר.

Leviticus 19:23 ויקרא י"ט:כ"ג

וכי־תבאו אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֵכָל וְעֵרְלָתָם עֲרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכֵל:

And when ye shall come into the land, and shall have planted all manner of trees for food, then ye shall count the fruit thereof as forbidden; three years shall it be as forbidden unto you; it shall not be eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ובשנה הרביעית

"ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש, הילולים להוי". המאמר שואל מהם ה"הילולים" האלה ומה הם פועלים.

Leviticus 19:24 ויקרא י"ט:כ"ד

ובשָׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָל־פְּרִיו קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַה' And in the fourth year all the fruit thereof shall be holy, for giving praise unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר כו' והרי בניך ממתניין לערלה שלוש שנים

רבי יהודה בן פזי דורש: "מי יגלה עפר מעיניך, אדם הראשון! אתה לא יכולת לעמוד בציווי שלך אפילו שעה אחת, והנה בניך ממתנינים שלוש שנים לערלה." אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לקשור בין ערלה לחטא עץ הדעת.

Vayikra Rabbah 25:2 ויקרא רבה כ"ה:ב'

פסקה 2

5 כי טוב העץ למאכל

"והאיש ראתה שהעץ טוב למאכל." אותן מילים, "עץ" ו"מאכל", מופיעות גם בפסוק על ערלה, וזה חלק מן הקשר בין השניים.

Genesis 3:6 בראשית ג:ו'

וַתֹּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאמָה־הוּא לְעֵינַיִם וְנָחַמְדָּ הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל וְתִקַּח מִפְּרִיו וְתֹאכַל וַתֵּן גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכֵל:

And when the woman saw that the tree was good for food, and that it was a delight to the eyes, and that the tree was to be desired to make one wise, she took of the fruit thereof, and did eat; and she gave also unto her husband with her, and he did eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, ו.

פסקה 3

6 "במשך שלוש שנים יהיו לכם ערלה; לא יאכלו." שלוש השנים מקבילות לשלוש השעות שאדם לא המתין.

Leviticus 19:23 ויקרא י"ט:כ"ג

וְכִי־תבאו אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֵכָל וְעֵרְלָתָם עֲרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכֵל:

And when ye shall come into the land, and shall have planted all manner of trees for food, then ye shall count the fruit thereof as forbidden; three years shall it be as forbidden unto you; it shall not be eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'

"ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש, להילולים להוי". אדמו"ר הזקן מסביר את המילה "הילולים" על פי רש"י.

Leviticus 19:24 ויקרא י"ט:כ"ד

ובשָׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָל־פְּרִיו קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַה'

And in the fourth year all the fruit thereof shall be holy, for giving praise unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 ודבר זה הלולים . . לשמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רש"י ויקרא שם.

9 ודבר זה הלולים לה' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים

רש"י משווה את פירות השנה הרביעית למעשר שני, שנאכל רק בירושלים, ומסביר את הביטוי "הילולים להוי": מעלים אותם לשם כדי להלל ולשבח לשמים. אדמו"ר הזקן מצטט את דבריו.

Rashi on Leviticus 19:24 רש"י על ויקרא י"ט:כ"ד

יהיה כל פריו קדש. כְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׂכָתוֹב בּוֹ וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה' (ויקרא כ"ז), מֵה מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵינּוּ נֹאֲכָל חוּץ לְחֻמּוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּפִדְיוֹן, אֲפֹרָה כֵּן, וְדָבָר זֶה הַלּוּלִים לַה' הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֵׁם לְשִׁבְחָ וּלְהַלֵּל לְשָׁמַיִם (ע"י ברכות ל"ה):

יהיה כל פריו קדש [BUT IN THE FOURTH YEAR] THEREOF SHALL BE HOLY, in the same way as the "second tithe" with reference to which, too, it is stated (Leviticus 27:30) "And all the tithe of the land... [belongeth to the unto the L-rd]". Now what is the law re- (קדש) L-rd]; it is holy garding the "second tithe"? It must not be eaten outside the

ככל הנראה, על הסבר של הבעל שם טוב.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ו ע' 135 הערה 9 שהפירוש כאן כנראה מיוסד על פירוש הבעש"ט הנדפס בסה"מ אידיש ע' 138. וראה שם ביאור בארוכה.

15 ואתה קדוש יושב תהלות ישראל

"ואתה קדוש, יושב תהלות ישראל". המאמר מפרש זאת כתשובה: ה' הוא "קדוש", מובדל, והשבח של ישראל גורם לו "לשבת", כלומר לרדת ולהתגלות.

Psalms 22:4 תהילים כ"ב:ד'

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלֹּת יִשְׂרָאֵל:

Yet Thou art holy, O Thou that art enthroned upon the praises of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כב, ד.

16 להמשיך גילוי מדותיו ית'

ההערה מפנה להערה 67 של הרבי במאמר באתי לגני תשכ"ט, בעניין המשכת גילוי מדותיו של ה'.

הערת קה"ת

ראה בד"ה באתי לגני תשכ"ט (סה"מ מלוקט-ג ע' מח) הערה 67.

17 לאו מכל אינון מדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ו בהקדמה.

18 לאו מכל אינון מדות איהו כלל

מתפילת אליהו שבהקדמה לתיקוני זוהר: לה' יש צדק, דין ורחמים, אך הוא אינו אף אחת מהמידות הללו כלל. אדמו"ר חזקן מביא זאת כדי להראות שהמידות אינן אלא הישמות" שלו.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תיקוני זוהר י"ז ב:ה-ו'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע' דאיהו רחמי ולא מכל אליון מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 5

19 ע"פ ואני נתתי לך שכם אחד

גם המאמר הזה נפתח בפסוק "כי שמה עלו שבטים... להודות לשם הוי", ומביא בהרחבה את המשל: קריאה לאדם נדיב בשם החסד שבו מוציאה אותו מהסתר הלב, גם כשהוא כועס, משום שהחסד היה שם כל הזמן.

הערת קה"ת

תו"א קב, א ואילך. ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' מח בהערה בשולי העמוד.

20 ואני נתתי לך שכם אחד

יעקב ליוסף: "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך". זהו הפסוק הפותח את המאמר בתורה אור שאליו מתייחס אדמו"ר חזקן בהסבר זה.

Genesis 48:22 בראשית מ"ח:כ"ב

וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שֶׁכֶם אֶחָד עַל־אֶחִיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֹמְרֵי בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי:

walls of Jerusalem except after redemption! The same is the case with this (the fruit in the fourth year). And this very ... thing

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

פסקה 4

10 ששם עלו שבטים

הערת קה"ת מפנה לPsalms 124:4 למילים האלה.

Psalms 124:4 תהילים קכ"ד:

הערת קה"ת

תהלים קכד, ד.

11 "כי שם עלו שבטים, שבטי י"ה, עדות לישראל, להודות לשם הוי". כמו פירות השנה הרביעית שהובאו לירושלים, פסוק זה מעלה את השאלה מה פועלים ההודאה והשבח.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:

שָׁשִׁים עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי־קַח עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 מרומם על כל ברכה ותהלה

דברי הלויים: שמו המפואר של ה' הוא "נעלה מכל ברכה ותהילה". מכאן נובעת השאלה: כיצד יכול השבח להוסיף דבר־מה?

Nehemiah 9:5 נחמיה ט:ה'

וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְנַחֲמִיאֵל בְּנֵי יִשְׁכַּנְיָה שְׂרָבְיָה הוֹדִיָּה שְׁכַנְיָה פְתַחְיָה קוֹמוּ בְּרַכּוּ אֶת־ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן־הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדָהּ וּמְרוֹמָם עַל־כָּל־בְּרָכָה וְתִהְיֶה:

Then the Levites, Jeshua, and Kadmiel, Bani, Hashabneiah, Sherebiah, Hodiah, Shebaniah, and Pethahiah, said: 'Stand up and bless the L-RD your G-d from everlasting to everlasting; and let them say: Blessed be Thy glorious Name, that is exalted above all blessing and praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ה.

13 ולו דומיי תהלה

"לך דומייה תהילה". אדמו"ר חזקן מתאים את הפסוק לגוף שלישי: עבור ה' עצמו, דומייה היא השבח היחיד הראוי.

Psalms 65:2 תהילים ס"ה:ב'

לֵךְ דְּמִיָּה תִהְיֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וְלֵךְ יִשְׁלַם־נֶגְדְךָ:

Praise waiteth for Thee, O G-d, in Zion; and unto Thee the vow is performed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים סה, ב.

14 אך הענין ע"פ מ"ש ואתה קדוש

הרבי מצייין שם שהסבר זה על "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל" מבוסס,

Jerusalem, that art builded as a city that is compact
together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ברוך ה' מן העולם ועד העולם

"ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם". לפי פשוטו, הפסוק מתאר
המשכה מן העולם המכוסה אל העולם הגלוי.

Psalms 106:48 תהילים ק"ו:מ"ח

בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמֵר כָּל־הָעָם אָמֵן הַלְלוּ־
קָה:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting even
to everlasting, and let all the people say: 'Amen.' Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קו, מז.

27 מעלמא דאתכסאי לעלמא דאתגליא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"א (קנח, רע"ב. יח, א. קנב, א). וזח"ב (כט, ב). ובריש תי"ז [ס"ע] (א, ריש
ב). [כ].

28 מעלמא דאתכסאי לעלמא דאתגליא

בוהר על פרשת ויצא מדובר על "האם" של הבנים, לאה, כעל "העולם
המכוסה שאינו מתגלה", ובאותו קטע מובא גם הפסוק "כי שם עלו
שבטים... להודות לשם הוי". אדמו"ר הזקן משתמש במונחים שלו: העולם
המכוסה והעולם הגלוי.

Zohar, Vayetzei 23:231-24:243 ספר זוהר, ויצא כ"ג:רל"א-כ"ד:רמ"ג

It is therefore written "thou shalt not take the dam with the
young" (Deut. 22, 6), for the reason that she represents the
undisclosed world, and hence: "thou shalt in any wise let the
dam go, but the young thou mayest take unto thyself" (Ibid.
7), inasmuch as she symbolises the world that is absolutely
,concealed

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

29 אלה פקודי המשכן משכן העדות

"אלה פקודי המשכן, משכן העדות". כך נפתח המאמר בלקוטי תורה,
פקודי, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין ההמשכה מן המכוסה אל הגלוי.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the taberna-
cle of the testimony, as they were rendered according to the
commandment of Moses, through the service of the Levites,
by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 יהיה כל פריו קדש הלולים להוי

הפירות של השנה הרביעית הם "קודש הלולים להוי". השבח שהם
מעוררים ממשיך אלקות מן ההעלם אל הגלוי.

Leviticus 19:24 ויקרא י"ט:כ"ד

וּבִשְׁנָה הָרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ הַלִּלּוּלִים לַה'

And in the fourth year all the fruit thereof shall be holy, for
giving praise unto the L-RD

Moreover I have given to thee one apportion above thy
brethren, which I took out of the hand of the Amorite with
my sword and with my bow

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

21 ואתה קדוש יושב תהלות ישראל

"ואתה קדוש, יושב תהילות ישראל". אדמו"ר הזקן מפרש את "יושב"
כלשון ירידה, הנגרמת מתהילות ישראל.

Psalms 22:4 תהילים כ"ב:ד'

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל:

Yet Thou art holy, O Thou that art enthroned upon the prais-
es of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 בהלו נרו עלי ראשי

איוב נזכר בימים "בהילו נרו עלי ראשי". המילה קשורה בשורשה
ל"הילולי", שבה, ולכן שבח הוא גם לשון של הארה.

Job 29:3 איוב כ"ט:ג'

בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רָאשֵׁי לְאוּרוֹ אֶלְךָ חֹשֶׁךְ:

When His lamp shined above my head, And by His light I
walked through darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כט, ג. מובא בד"ה באתי לגני תשכ"ט (נדפס בקונטרס יו"ד שבט
תשמ"ט) סעי' ט ושם בהערה 69 העיר: "והא דמשמע בלקו"ת שגם
ההמשכה עצמה נמשכת ע"י תהלות ישראל — אף שלכאורה אין שי"ך
שהעבודה דתהלות ישראל מגעת לדרגת אתה קדוש . . . יש לומר, שהענין
ד"אתה קדוש" שבלקו"ת הוא אוא"ס כמו שיש לו איזו שייכות לספירות
[כמובן גם מזה שהתהלות שבלקו"ת שם היא "קריאת שמותיו ית"י" השייכים
למדות פרטיות], ובהמשכה זו שי"ך לומר שנמשכת ע"י תהלות ישראל
משא"כ בנוגע המשכת העצמות" ע"ש.

23 ששם עלו שבטים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תהלות ככד, ד.

24 ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי

"כי שם עלו שבטים... להודות לשם הוי". קוראים פסוק זה יחד עם הפסוק
שלפניו, העוסק בירושלים.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשֶׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי־קָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדו

"ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת על
ירושלים של מעלה, המחוכרת לעיר של מטה.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג'

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֻכְרָה־לָּהּ יַחְדּוֹ:

פסוקה 7

31 בוח"ג ס"פ קדושים דפ"ז סע"א

ההערה מציינת שקטע זה מהווה מבואר במאמר נוסף של אדמו"ר הזקן שנדפס שם.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"ז אתהלך ע' ריג. ובאוה"ת ויקרא-א ע' קלה ואילך.

32 שנה הרביעית דא כנס"י דאיהי קיימא רביעאה לכורסייא דהא כדין מזדווג בה קוב"ה בכנס"י

הזוהר בסוף פרשת קדושים: "השנה הרביעית — זו כנסת ישראל, העומדת כרביעית של הכיסא... כי אז הקדוש ברוך הוא מתייחד עמה". זהו הקטע שרמ"ז מסביר במונחים של נצח, הוד, יסוד ותפארת.

Zohar, Kedoshim 19:127-21:133 ספר הזוהר, קדושים י"ט:קכ"ז-כ"א:קל"ג

For in the fourth year the Community of Israel becomes united with the Holy One, blessed be He, and then celestial powers are appointed over the world, an appropriate one for each object. Thenceforward all products are blessed and are permitted to be eaten, since all are in their complete state, in regard both to heaven and to earth. Till that time it is forbidden to eat of them; and he who eats of them is like one ... who has no share in the Holy One, blessed be He, and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

33 יהודה אתה

"יהודה, אתה יודוך אחיך". פסוק זה פותח את המאמר בתורה אור לפרשת ויחי, שאליו מתייחס כאן אדמו"ר הזקן.

Genesis 49:8 בראשית מ"ט:ח

יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך: Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

34 ערלים לא יאכל

"שלוש שנים יהיו לכם ערלה; לא יאכלו". אדמו"ר הזקן שואל על חומרת האיסור.

Leviticus 19:23 ויקרא י"ט:כ"ג

וכי־תבאו אֶל־הָאָרֶץ ונטעתם כל־עץ מאכל וערלתם עֲרֵלְתוֹ אֶת־פִּרְיוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל:

And when ye shall come into the land, and shall have planted all manner of trees for food, then ye shall count the fruit thereof as forbidden; three years shall it be as forbidden unto you; it shall not be eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 בפרד"ס שער כ"ד

ההערה אומרת שכלל הנראה ההפניה הנכונה היא לשער 25 בפרדס, ושכך תוקן במקום שבו מובא הקטע הזה בקונטרס בית אייר 5749.

הערת קה"ת

לכאורה צ"ל כה. וכן הוגה בקונטרס ב' אייר תשמ"ט. וכ"ה בדרך מצותיך.

36 רוח סערה

יחזקאל ראה "רוח סערה... ענן גדול ואש מתלקחת" לפני חזון המרכבה. הפרדס מזהה את שלושת אלה עם שלוש הקליפות הטמאות, המקבילות לשלוש שנות הערלה.

Ezekiel 1:4 יחזקאל א':ד

וַאֲרָא וְהִנֵּה רוּחַ סַעֲרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וָאֵשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְהַלּוּ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ קִצִּין הַחֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

And I looked, and, behold, a stormy wind came out of the north, a great cloud, with a fire flashing up, so that a brightness was round about it; and out of the midst thereof as the colour of electrum, out of the midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

37 כי אמילם

שלוש פעמים נאמר במזמור: "בשם הוי' אכריתם" (אמילם). המילה מזכירה את המילה, ושערי אורה קושר את שלוש הפעמים לשלוש שנות הערלה.

Psalms 118:10-12 תהילים קי"ח:י-י"ב

כָּל־גּוֹיִם סָבְבוּנִי בְשֵׁם ה' כִּי אֲמִילֵם: סְבוּנִי גַם־סָבְבוּנִי בְשֵׁם ה' כִּי אֲמִילֵם: סְבוּנִי כְּבֹרִים דַּעְכוּ כָּאֵשׁ קוֹצִים בְשֵׁם ה' כִּי אֲמִילֵם:

All nations compass me about; Verily, in the name of the L-RD I will cut them off. They compass me about, yea, they compass me about; Verily, in the name of the L-RD I will cut them off. They compass me about like bees; They are quenched as the fire of thorns; Verily, in the name of the L-RD I will cut them off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 שלש שנים

הזוהר על פקודי מננה בחינה בסטרא אחרא "ערלה", ואומר שרוח מצד זה שורה על עצים שניטעו זה עתה עד שהם משתרשים; לכן נאמר: "שלוש שנים יהיו לכם ערלים".

Zohar, Pekudei 44:463-45:473 ספר הזוהר, פקודי מ"ד:תס"ג-מ"ה:תע"ג

39 גי שני ערלה בקבלתה מנה"י . . שמקבלת מתפארת

הצמח צדק מסכם שם את הקטע הזה מלקוטי תורה: כאשר הדיבור העליון מקבל רק מנצח, הוד ויסוד של ז"א, קליפת נוגה ושלוש הקליפות הטמאות יכולות לקבל יניקה, וזהו "שלוש שנים יהיה לכם ערלים"; וכאשר הוא מקבל מתפארת, זהו "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי".

הערת קה"ת

"בלק"ת פ' קדושים . . ההפרש בין כשהדבור העליון מקבל רק מנה"י דז"א ובין כשמקבלת מת"ת שזהו ענין שלש שנים יהי' לכם ערלים כשמקבל מנה"י יש יניקה לק"ג גקה"ט, משא"כ כשמקבלת מת"ת זהו"ע ובשנה הרביעית יהי' כל פרי" — אוה"ת שמות ע' לו.

פסוקה 10

40 זכר חסדו

"הוא זכר את חסדו ואת נאמנותו לבית ישראל". אדמו"ר הזקן קורא את המילה "זכר" במשמעות "זכר": המדות, כגון חסד, הן הצד ה"זכרי",

המשפיע.

Psalms 98:3 תהילים צ"ח:ג

זָכַר חֲסִדוֹ וְאֶמּוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל־אֲפִסְי־אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ:

He hath remembered His mercy and His faithfulness toward
the house of Israel; All the ends of the earth have seen the
salvation of our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צח, ג.

41 דמבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלקים". העיקרון שמבנהו של האדם עצמו משקף את הסדר
העליון מאפשר לאדמו"ר הזקן להסביר את הדיבור העליון באמצעות
הדיבור האנושי.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

וְאַחֵר עוֹרִי נִקְרָא וּמִבְשָׁרִי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my
flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

42 כלל בד"ה תקעו בחודש שופר

שם מוסבר שתקיעת השופר היא קול פשוט העולה מנשימת הלב, צעקה
מפנימיות הלב שהיא למעלה מחכמה ואינה יכולה להיאמר בדיבור, שכן
הדיבור נובע מחכמה. "שמע קולי" פירושו מה שבתוך קולי — פנימיות
הלב — ואילו הקול עצמו נובע מחיצוניות הלב.

הערת קה"ת

לקמן ר"ה נד, ג.

43 תקעו בחודש שופר

"תקעו בשופר בראש חודש". כך נפתח המאמר לראש השנה שבלקוטי
תורה, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בהקשר לקולו חסר המילים של השופר.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד

תַּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לַיּוֹם חֲגֻנוּ:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our
feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

44 ושנתי בשלום

נדרו של יעקב: "ואשוב בשלום אל בית אבי". פסוק זה פותח את המאמר
בתורה אור שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בקשר לשלושת המרכיבים של
הקול.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁנָתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall
the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 תשישות כח כנקבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רש"י במדבר (יא, טו). ושם דברים (ה, כד). [כ].

46 לעולם ה' דברך נצב

"לעולם ה', דברך ניצב בשמים". הדיבור שברא את הרקיע נשאר בתוכו
ומקיים אותו.

Psalms 119:89 תהילים קי"ט:פ"ט

לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם:

LAMED. For ever, O L-RD, Thy word standeth fast in heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, פט.

47 יהי רקיע

"יהי רקיע בתוך המים". האותיות של דיבור זה הן העומדות בתוך הרקיע.

Genesis 1:6 בראשית א':ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבָדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the
'waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ו.

48 יהי רקיע נצב . . בתוך . . השמים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "לעולם ה', דברך ניצב בשמים": הדבר
שבו נבראו השמים עומד בהם לעולם וממשיך לברוא אותם יש מאין בכל
עת. הוא מצטט גם את מדרש תהלים (שוחר טוב) על הפסוק: השמים
עומדים על אותו דבר עצמו, "יהי רקיע", שבו נבראו.

הערת קה"ת

ע"ל ר"פ אחרי כה, ג [כ]. ושם נעתק לשון המדרש תהלים. ובארכה ראה
בליקוט פ"י לתניא שם.

49 לעולם ה' דברך נצב בשמים שאותיות ותיבות של מאמר יהי רקיע

נצב ומלוכשים ועומדים בתוך רקיע השמים להחיותם

ביאורו של הבעל שם טוב, המובא בתניא: המילים והאותיות של "יהי
רקיע" עומדות לעולם בתוך הרקיע, מלוכשות בכל השמים ומעניקות להם
חיות. אדמו"ר הזקן מציין זאת בשם ספר של בינונים, חלק ב'.

Tanya, Sha'ar HaYichud 1:3 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה א':ג

הִנֵּה, כְּתִיב: "לְעוֹלָם, ה', דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם", וּפִירֵשׁ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב
זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָּהּ: כִּי "דְּבָרְךָ" שְׁאֻמְרָת "יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְגו'" –
תִּיבוֹת וְאוֹתִיּוֹת אֵלוּ, הֵן נִצְבּוֹת וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם בְּתוֹךְ רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם,
וּמְלוּכָשׁוֹת בְּתוֹךְ כָּל הָרָקִיעִים לְעוֹלָם לְהַחְיֹתָם, כְּדַכְתִּיב: "וְדָבַר
אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם", "וְדָבָרָיו חַיִּים וְקַיִימִים לְעַד כּוּ", כִּי אֵילּוּ הֵיוּ
הָאוֹתִיּוֹת מְסֻתְּלָקוֹת כְּרָגַע חֵס וְשָׁלוֹם וְחֻזְזוֹרוֹת לְמִקּוּרָן, הֵיוּ כָּל הַשָּׁמַיִם
אֲזַן וְאַפָּס מִמֶּשׁ, וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ כְּלָל, וְכֵמוּ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסקה 13

50 אדני שפתי תפתח

"אדני, פתח את שפתי, ופי יביע תהילתך". כך נפתח המאמר בסידור
העוסק בדיבור, שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Psalms 51:17 תהילים נ"א:י"ז

אֲדֹנָי שִׁפְתֵי תִפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

פסוקה 15

58 מילין דהדיוטא

ההערה מפנה למאמר זה שבסידור, שבו מופיע הביטוי "מילים של הדיוטות".

הערת קה"ת

ע' בסידור אדמו"ר בד"ה הקל קול יעקב [יח, ד]. ועי' זח"ג (קמט, ב) לאו אורח"י דמלכא יעו"ש [כ]. נתבאר בארוכה לעיל פ' אחרי כה, ד.

59 מילין דהדיוטא

בוהר על פרשת בהעלותך נאמר שמלך בשר ודם לא היה מדבר בעניינים של מה בכך, ועל אחת כמה וכמה שלא היה כותב אותם. לכן נאמר "דברי הדיוטות" על דיבור הנמוך בהרבה ממעלת המדבר.

Zohar, Beha'alotcha 3:13-4:20 ספר הזהר, בהעלותך ג':י"ג-ד':כ'

R. Eleazar then quoted the verse: "And the ark rested in the seventh month, on the seventeenth day of the month, on the mountains of Ararat" etc. (Gen. 8, 4). 'How precious', he said, 'are the words of the Torah, seeing that each particular word contains sublime mystical teachings, the Torah itself being designated the sublime general rule. Now, one of the thirteen exegetical principles by which the Law is expounded reads: "If anything is included in a general proposition ... ,and is then made the subject of a special statement

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בשם רבי עקיבא, הגמרא דורשת את הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת": "והתפארת" היא נתינת התורה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שההתגלות בסיני הייתה באמצעות תפארת.

60

Berakhot 58a:17 ברכות נ"ח א:י"ז

במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא: "לך ה' הגדולה" — זו קריעת ים סוף. "והגבורה" — זו מכת בכורות. "והתפארת" — זו מתן תורה. "והנצח" — זו ירושלים. "וההוד" — זו בית המקדש.

In a Baraita it is taught in the name of R. 'Akiba : "Thine, O L-rd, is the greatness" — that refers to the division of the Red Sea. "And the power" — that refers to the smiting of the first-born. "And the glory" — that refers to the giving of the Torah, "And the victory" — that refers to Jerusalem. "And the majesty" — that refers to the Temple

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

61 בריה התיכון המבריה

"והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". בקבלה, הבריה התיכון הוא תפארת, הקו האמצעי המחבר בין שני הצדדים.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כו, כח.

O L-rd, open Thou my lips; and my mouth shall declare Thy praise.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ועיין בפרדס ערך גבול

במאמר במסעי אדמו"ר הזקן מצטט גם את הערך "גבול" בפרדס ומסביר ששתי-עשרה הגבולות האלכסוניים מבטאים את התכללות המדות העליונות זו בזו, כגון חסד עם הוד; הדבר נמשך בעבודת ה' כהתכללות האהבה עם ההודאה.

הערת קה"ת

ראה לקמן מסעי צד, ב. עקב טז, ב. באוה"ת נ"ך-א ע' שלה.

52 וז"ש באד"ר דנשא דף קמ"א ע"ב

הצמח צדק מביא שם את דברי האדרא רבא: תפארת נמשכת מטבור הלב, נוקבת ועוברת לצד השני, ויוצרת את פרצופה של נוקבא עד הטבור.

הערת קה"ת

"תאנא אתפשט האי תפארת מטבורא דליבא ונקיב ואתעבר בגיסא אחרא ותקין פרצופא דנוק' עד טבורא ומטיבורא שארי ובטיבורא שלים כו" — אוה"ת ויקרא-א ע' קלו.

53 ונקיב

האידרא רבא: תפארת נמשכת מטבור הלב, "בוקעת" ועוברת לצד האחר, ויוצרת את פרצוף הנוקבא. ה"בקיעה" היא הפתח (נקב) שדרכו הנקבה מקבלת.

Zohar, Idra Rabba 41:297-42:309 ספר הזהר, האדרא רבא מ"א:רצ"ז-

מ"ב:ש"ט

54 ובעי"ה שער הכללים פ"י

שם מביא הצמח צדק את דברי מאורי אור (אות נר"ו, סעיף 33), שמלכות נקראת "נקבה", ואת דברי עץ חיים, שער הכללים, פרק י': נקב זה התחבר עם ה"א תתאה ונעשה נקבה מאחורי ז"א, כשדופן אחת משותפת לשניהם.

הערת קה"ת

"ע' במא"א אות נ' סעי' לג נקבה נק' המל' כו' ובי"ג שם שהביא ממ"ש בעי"ה שער הכללים פ"י ואו נתחבר נקב זה עם ה' תתאה ונעשית נקבה באחורי ז"א וכותל אחד יש לשתייהן כו" — אוה"ת ויקרא-א ע' קלו ע"ש.

55 שער לי"ג פ"ב ובשער לי"ד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. שלי"ד פ"ב ושי' ל"ה לפנינו. [כ].

פסוקה 14

56 עוטה אור כשלמה

"הוא מתעטף באור ככלבוש". כך נפתחת האיגרת באיגרת הקודש (סימן י"ט) שאליה מפנה אדמו"ר הזקן.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב'

עטה-אור כשלמה נוטה שמים כריצה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 שער לי"ג פ"ב ובשער לי"ד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. שלי"ד פ"ב ושי' ל"ה לפנינו. [כ].

62 בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה

בוהר על פרשת תרומה נאמר שהבריה התיכון הוא יעקב, האיש השלם, האוחז בצד זה ובצד זה, כפי שיעקב "יושב אהלים" — בשני אוהלים.

Zohar, Terumah 94:908-96:918 ספר הזהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-צ"ו:תתק"י

R. Simeon, we are told, explained thus the words, "And the middle bar in the midst of the boards shall pass from one end to the other." "The middle bar", he said, 'signifies Jacob, the perfect saint, as we have pointed out on another occasion in connection with the characterization of Jacob as "a complete man, dwelling in tents" (Gen. 25, 27). It does not say, "dwelling in a tent", but "dwelling in tents," which denotes that he unified the two "tents" (of Severity and ... Mercy). The same implication may

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

63 "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר: 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי... ונאמר: 'הי ימלוך לעולם ועד'. הדבר מגדיר את תפארת.

Pirkei Avot 6:11 משנה אבות ו"א

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר (ישעיה מג), כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי ויצרתי אף עשיתי, ואומר (שמות טו), הי ימלוך לעולם ועד. רבי חנניא בן עקשא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר (ישעיה מב) הי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

Whatever the Holy Blessed One created in His world, he created only for His glory, as it is said: "All who are linked to My name, whom I have created, formed and made for My glory" (Isaiah 43:7), And it says: "The L-rd shall reign for ever and ever" (Exodus 15:18). Said Rabbi Hananiah ben Akashya: It pleased the Holy Blessed One to grant merit to Israel, that is why He gave them Torah and commandments in abundance, as it is said, "The L-rd was pleased for His righteousness, to

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

64 ולכבודי בראתי

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי, יצרתי אף עשיתי". זהו הפסוק המובא בדרשה שבמסכת אבות.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי ויצרתי אף עשיתי:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה מג, ז.

65 ולכבודי בראתי

בוהר על תרומה: "לכבודי בראתי" פירושו שהכבוד שלמטה, הכיסא הקדוש, משתכלל למעלה רק באמצעות מעשיהם של בני האדם בעולם, כשהם צדיקים.

Zohar, Terumah 47:525-534 ספר הזהר, תרומה מ"ז:תקכ"ה-תקל"ד

66 ופי בשליה דל"ט ע"ב

דברי השליה שמצטט אדמו"ר הוקן מובאים שם, עם הגהות.

הערת קה"ת

לשון השליה עם הגהות באוה"ת נ"ך-א ע"ר מ.

67 אתה הראת לדעת

"אתה הראת לדעת כי הי הוא האלקים אין עוד מלבדו". זו הדוגמה שמביא השליה לאלוהות המתגלית למטה.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אַתָּה הָרַאת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לה.

68 וידעו מצרים כי אני הי

"וידעו מצרים כי אני הי". דוגמה נוספת לכבוד הי הנודע בעולם.

Exodus 14:4 שמות י"ד:ד

וְחִזְקֹתִי אֶת־לִב־פַּרְעֹה וְרַדְף אֶחֱרֵיהֶם וְאֶכְבְּדֶה בַּפְּרָעָה וּבְכָל־חִילוֹ וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי ה' וְיַעֲשׂוּ־כֵן:

And I will harden Pharaoh's heart, and he shall follow after them; and I will get Me honour upon Pharaoh, and upon all his host; and the Egyptians shall know that I am the L-RD.'

.And they did so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, ד-יח.

69 ואולם הי אני

"אבל הי אני, וכבוד הוי ימלא את כל הארץ". מלוא הכבוד הגלוי.

Numbers 14:21 במדבר י"ד:כ"א

וְאֹלָם חִי־אֲנִי וְיִמְלֵא כְבוֹד־ה' אֶת־כָּל־הָאָרֶץ:

But in very deed, as I live—and all the earth shall be filled —with the glory of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יד, כא.

70 הי ימלוך לעולם ועד

"הוי ימלוך לעולם ועד" — הפסוק שבו מסתיים הלימוד בפרקי אבות.

Exodus 15:18 שמות ט"ו:י"ח

Havayah יְמֻלֶּךְ לְעֹלָם וָעֶד:

.The L-RD shall reign for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יח.

.it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, ה.

75 מוליך לימין משה

"מי הוליך לימינו של משה את זרוע תפארתו, בוקע מים לפניהם." המילה תפארת מופיעה בתיאור הגילוי הזה.

Isaiah 63:12 ישעיהו ס"ג:י"ב

מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם:

That caused His glorious arm to go at the right hand of Moses? That divided the water before them, To make Himself an everlasting name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סג, יב.

76 לעשות לך שם תפארת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם סג, יד.

77 לעשות לך שם תפארת

"כך הנהגת את עמך, לעשות לך שם של תפארת." גם כאן הגילוי קשור לתפארת.

Isaiah 63:14 ישעיהו ס"ג:י"ד

כבהמה בבקעה תרד רוח ה' תניחנו כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת:

As the cattle that go down into the valley, the spirit of the L-RD caused them to rest; So didst Thou lead Thy people, To 'make Thyself a glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 17

78 ומהללים לשם תפארתך

ברכת דוד: "ועתה, אלקינו, אנו מודים לך ומשבחים את שם תפארתך". אדמו"ר הזקן מפרש את "שם" כמלכות ואת "תפארתך" כמידת התפארת.

I Chronicles 29:13 דברי הימים א כ"ט:י"ג

ועתה אלקינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך:

Now therefore, our G-d, we thank Thee, and praise Thy glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יג.

פסוק 18

79 יחוד קול ודבור

ההערה מפנה לחלק הקודם של המאמר, שבו מובא הזוהר שרק בשנה הרביעית "הקב"ה מתייחד עם כנסת ישראל", ומוסבר שלאחר שהדיבור נבנה מנצח, הוד ויסוד, מהות המדות מאירה בו; לכך קוראים יהודי זכר ונקבה.

הערת קה"ת

71 נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים

שם מסביר אדמו"ר הזקן שמטרת בריאת העולם היא שהקדוש ברוך הוא רצה שתהיה לו דירה בתחתונים: העולם הזה הוא התחתון ביותר, שבו ההסתר גדול ביותר והחושך כפול; הוא מפנה בהמשך לחוקת ולתחילת שלח.

הערת קה"ת

תנחומא נשא טז. על"ק ה' במדבר ע, ג וש"נ. [כ].

72 נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים

"כשעה שכרא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאוה שתהיה לו דירה בתחתונים, כפי שיש לו בעליונים". אדמו"ר הזקן קושר את הרצון הזה לתפארת, להתגלות כבודו.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א

... באתי לגני אחותי בלה (שה"ש ה, א). אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וצנה אותו ואמר לו: מקל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב, טז-יז). ועבר על צויו. אמר לכה הקדוש ברוך הוא, כך הייתי מתאוה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד צויתי אותך ולא שמרת אותו. מיד סלק הקדוש ...

So it came to pass on the day that Moses had“ (Numb. 7:1) finished.” Rav says, “Every place where it is stated, ‘So it came to pass (wayehi),’ [is referring to] something new”; but R. Simeon says, “Every place where it says, ‘So it came to pass (wayehi)’ [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), “When I come to ... my garden, my sister bride.” R. Samuel bar

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

73 להחיות רוח שפלים

ה' שוכן "את דכא ושפל רוח, להחיות רוח שפלים". כאן מתואר הטוב שה' מבקש להעניק לברואיו.

Isaiah 57:15 ישעיהו נ"ז:ט"ו

כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכנז ואת־דכא ושפלי־רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 16

74 ונגלה כבוד ה'

"ותגלה כבוד הוי', וכל בשר יראו יחד כי פי הוי' דיבר." הגילוי באמצעות דיבור הוא תוספת אור בתפארת.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה

ונגלה כבוד ה' ויראו כל־בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken

פסוקה 19

84 בת שלש שנים ויום א'

המשנה קובעת כי גיל שלוש שנים ויום אחד הוא הגיל שממנו ואילך קידושין כאלה תקפים מבחינה הלכתית. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לכך ששלוש שנים הן שיעור המוכנות.

Niddah 44b:9-11 נדה מ"ד ב:ט'-י"א

מתני' בת שלש שנים ויום אחד — מתקדשת בכיאה, ואם בא עליה יבם — קנאה, וחיובין עליה משום אשת איש, ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון קליון. נשאת לכהן — תאכל בתרומה; בא עליה אחד מן הפסולין — פסלה מן הכהונה; בא עליה אחד מקל העריות האמורות בתורה — מומתין עליה, והיא פטורה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה מד, ב במתני'. ובשו"ע אבה"ע רסט"ו וברמ"א שם ס"כ ס"א. [כ].

85 בן שלש שנים הכיר אברהם

רבי אמי בר אבא: "בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראיו", על פי הערך המספרי של "עקב אשר שמע אברהם". זו דוגמה נוספת לעניין שלוש השנים.

Nedarim 32a:17-19 נדרים ל"ב א:י"ז-י"ט

"שמנה עשר ושלש מאות", אמר רבי אמי בר אבא: אליעזר כנגד כולם. איכא דאמרי: אליעזר הוא, דחושבניה הכי הוי. ואמר רבי אמי בר אבא: בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, שנאמר: "עקב אשר שמע אברהם בקלי" — חושבניה מאה ושבעין ותרין. ואמר רמי בר אבא:

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bereshit Rabbah 30:8 בראשית רבה ל"ח:

... "אחד היה אברהם ויירש את הארץ" מעתה הוא תחלתו והוא סופו אמר להון אף היא לא תברא דהא רבי לוי בשם ריש לקיש אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו וכי ר' יוחנן תרוייהו אמרין בן ארבעים וחי שנה הכיר אברהם את בוראו ומה אני מקיים היה שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה. "הן האדם היה" - מתוקן למיתה. "[ו]נה'קש ה'ה" - מתוקן לפורענות. "קין היה" - מתוקן לגלות. איוב "[איש] ה'ה" - מתוקן ליסורין. נח "ה'ה" - מתוקן לנס. "[ו]משח ה'ה" - מתוקן לגואל. ...

Faultless [tamim] in his generations" - bar Ḥatya said: "Everyone in whose regard tamim is stated, he completed his years to a multiple of seven. also means "complete," and numbers that are multiples of seven are considered "complete." Noah lived for three hundred and fifty years after the Flood. Abraham (also called tamim, in Genesis 17:1) lived for seventy-seven years after that reference. "Was [haya]" - Rabbi Yoḥanan said: Anyone in whose regard haya is stated, he was righteous from beginning to end. They raised an ob-

jection against him: But

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

נדרים לב, א. וח"ג (שב, א) בתוספ'. וכ"ה בתנחומא לך (ב [כ]). ור"פ בהר. [כ]. ב"ר פ"ל, ח וש"נ.

"הוא דוקא כשמאיר בדיבור מהתת" [וראה גם לקו"ת שם [= לעיל] (כט, ג) מזהר (ח"ג ס"פ קדושים — פ"ז סע"א ואילך) שדוקא בשנה הרביעית "מזדווג בה קוב"ה בכנס"ן]. ובהמשך תרס"ו (ע' רפח ואילך) שגם ההמשכה מנה"י למלכות היא בכלל "יחוד זו"ן" — דיש לומר, שבתרס"ו שם בא ענין זה בהמשך להמבואר שם לפני זה (ע' רפז) שכללות הז"א הוא סוף עולמות הא"ס. ובלקו"ת שם מדבר בעיקרו של ז"א (משא"כ המדות נה"י הם דוגמת המלכות) — ד"ה השמים כסאי תשל"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קלו) הערה 38.

80 קול דודי דופק

"קול דודי דופק, פתחי לי אחותי רעייתי". ה"קול" הבא אל הרעיה מתפרש כחיבור של קול ודיבור.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, ב.

81 קול דודי הנה זה בא מדלג

"קול דודי, הנה זה בא, מדלג על ההרים". פסוק נוסף על הקול שבא להתייחד.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב:ח

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ עלי הגבעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 הקל קול יעקב

דברי יצחק: "הקול קול יעקב". יעקב הוא תפארת, ולכן ה"קול" שלו הוא אור התפארת שמתייחד עם הדיבור.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

ויגש יעקב אלי יצחק אביו וימשחו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are 'the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כב.

83 בריה התיכון

"והבריה התיכון... מבריה מן הקצה אל הקצה". יעקב, תפארת, הוא הבריה התיכון, כפי שהתבאר לעיל.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

והבריה התיכון בתוך הקרשים מברך מן הקצה אל הקצה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall .pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

pronounced the doom, "Cursed art thou among all cattle"
(Gen. 3, 14)
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 20

91 רק — וכמ"ש בענין חרנה

שם מוסבר "וילך חרנה": ערכה המספרי של המילה חרנה שווה לערכה של המילה גרון, ואותיותיה מרכיבות גם את המילה "ניחר", כמו "ניחר גרונני". מדובר בקול כאשר יסוד האש שבו גובר, שכן הקול מורכב מאש, אוויר ומים.

הערת קה"ת
ראה תו"א כב, ב.

92 חרנה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". תורה אור מסביר ש"חרן" קשורה ל"חרון", הנמשך מבחינת ה"גרון".

Genesis 28:10 בראשית כ"ח:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward
.Haran

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 בענין — בד"ה במדבר סיני

זהו הדרוש על "במדבר סיני": דבר ה', השכינה, כשהיא מתלבשת בבריאה, ביצירה ובעשייה, נקראת "מדבר", בתוספת מ"ם פתוחה, משום שאז יש לקליפות ולסטרא אחרא פתח לינוק ממנה; ואילו מ"ם סתומה היא עולם החירות, שבו אין להן אחיזה.

הערת קה"ת
לקו"ת במדבר ב, ב. אוה"ת במדבר ע' יד.

94 כהמס דונג מפני אש

"כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלקים". האור מגרש את החושך, והקליפות נמסות מפניו.

Psalms 68:3 תהילים ס"ח:ג

כְּהִנְדֹף עָשָׁן תִּנְדֹּף כְּהִמָּס דּוֹנָג מִפְּנֵי־אֵשׁ יֵאָבְדוּ רָשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹקִים:

As smoke is driven away, so drive them away; As wax melteth before the fire, So let the wicked perish at the presence of G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סח, ג.

95 כהמס דונג מפני אש יאבדו

בתניא, פרק י"ט, מובא פסוק זה: בפני אורו של אין סוף כל הקליפות מתבטלות ונעשות כלא. אדמו"ר הזקן מתייחס אליו כאן.

Tanya, Likkutei Amarim 19:12 חלק ראשון; ליקוטי אמרים
י"ט:י"ב

... "כי הנה אויבך ה', כי הנה אויבך יאבדו, יתפרדו וגו'", וקתיב: "כהמס דונג מפני אש יאבדו וגו'", וקתיב: "הרים כדונג נמסו".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

96 כיצד מרקדין

"כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא; ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה". נושא זה נדון במאמר שאליו מתייחס

86 וההוא איבא לא אשתלים באשלמותא עד תלת שנין

בוהר בסוף פרשת קדושים נאמר: "ואותו פרי אינו נשלם בשלמותו עד שלוש שנים", ולא מתמנה עליו כוח עליון עד שהוא נשלם.

Zohar, Kedoshim 18:118-19:127 ספר הזהר, קדושים י"ח:קי"ח-י"ט:קכ"ז

Now, that fruit does not reach its complete state until three years have passed, nor is any power appointed over it above until it has reached its complete state. Then, too, the earth is established with it, and the establishment of both constitutes completeness.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

87 והכנעני אז בארץ

"והכנעני אז בארץ" — נאמר כאשר אברהם נכנס לארץ.

Genesis 12:6 בראשית י"ב:ו

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְץ עַד מְקוֹם שָׂכֶם עַד אֵלֹן מוֹרֶה וַהֲכַנְעָנִי אֶזְבֶּרְךָ:

And Abram passed through the land unto the place of Shechem, unto the terebith of Moreh. And the Canaanite was then in the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 והכנעני אז בארץ

בוהר על פרשת לך נאמר: עד אז שלט בארץ הנחש הרע המקולל, והביא קללות לעולם, ככתוב: "ארור כנען, עבד עבדים". הקליפה אחזה בארץ.

Zohar, Lech Lecha 9:60-10:68 ספר הזהר, לך לך ט"ז:ס"ז-ס"ח

UNTO THE PLACE OF SHECHEM, UNTO THE OAK OF MORETH, i.e. from one sphere to the other, as befitted. AND THE CANAANITE WAS THEN IN THE LAND. This confirms what has previously been said, that up to that time the wicked serpent that was cursed and brought curses on the world held sway over the land, as it is written, "Cursed is Canaan, a servant of servants shall he be unto his brethren" (Gen. 9, 25), and of the serpent, "Cursed art thou above all ... cattle" (Gen. 3, 14). It

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

89 ארור כנען עבד עבדים

קללת נח: "ארור כנען; עבד עבדים יהיה לאחיו".

Genesis 9:25 בראשית ט:כ"ה

וַיֹּאמֶר אֲרֹר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו:

And he said: Cursed be Canaan; a servant of servants shall he be unto his brethren

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 ארור כנען עבד עבדים

בוהר על נח נאמר: כנען הביא קללות לעולם, כמו הנחש שעליו נאמר "ארור אתה"; כשישראל אינם ראויים, הארץ נקראת ארץ כנען. אדמו"ר הזקן מתייחס לקטע זה בהמשך.

Zohar, Noach 36:297-38:308 ספר הזהר, נח ל"ו:רצ"ז-ל"ח:ש"ח

Hence it is written: AND HE SAID, CURSED BE CANAAN, A SERVANT OF SERVANTS SHALL HE BE UNTO HIS BRETHREN, for the reason that he brought curses on the world, in the same way as the serpent, against whom was

אדמו"ר הזקן.

Ketubot 16b:11-12 כתובות ט"ז ב: י"א-י"ב

תניא, רבי יהודה אומר: חבית של יין מעבירין לפניו. אמר רב אדא בר אבהו: בתולה — מעבירין לפניו סתומה, בעולה — מעבירין לפניו פתוחה. אמאי? ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר קלל! זימנין דתפסה מאתים, ואמרה: אנא בתולה הווי, והאי דלא עברו קמאי — אתנוסי הוא דאתניסו. תנו רבנן: כיצד מרקדיו לפני הכלה? בית שמאי אומרים:

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 21

97 ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך

"ועכשיו, אלקינו, אנו מודים לך ומשבחים את שם תפארתך". שני חלקי הפסוק — הודאה ל"ך" ושבח ל"שם" — מתבארים בפסוקה הבאה.

I Chronicles 29:13 דברי הימים א כ"ט:י"ג

ועתה אלקינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך:

Now therefore, our G-d, we thank Thee, and praise Thy glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 לאו מכל אליו מדות איהו כלל

מתפילתו של אליהו, בהקדמה לתיקוני זוהר: הוא אינו אף אחת מן המדות האלה כלל. לכן גם תפארת אינה עצמותו.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תיקוני זוהר י"ז ב:ה'-ז'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולאו משפט ידיעא דאיהו רחמי ולאו מכל אליו מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ירך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגלה רזין טמירין על ירך מה דלא אתיהיב רשו לגלגלה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 22

99 מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך

דברי דוד מבחינים בין הודאה ל"ך" — לעצמותו של ה' — ובין שבח ל"שם תפארתך".

I Chronicles 29:13 דברי הימים א כ"ט:י"ג

ועתה אלקינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך:

Now therefore, our G-d, we thank Thee, and praise Thy glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 נורא תהלות

"מי כמוך... נורא תהלות". אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה היא למי שהוא למעלה מכל שבח.

Exodus 15:11 שמות ט"ו:י"א

מִי־כֹמֶךָ בְּאֵלִים Havayah מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְלֹא:

Who is like unto Thee, O L-RD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יא.

101 ולו דומי תהלה

"לך דומיה תהילה". ביחס לעצמות, השתיקה היא השבח היחיד הראוי.

Psalms 65:2 תהילים ס"ה:ב'

לך דמיה תהלה אלקים בציון ורך יְשֻׁלִּם־נָדָר:

Praise waiteth for Thee, O G-d, in Zion; and unto Thee the vow is performed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סה, ב (לך).

פסוקה 23

102 והתהלה אינו רק לבחי שמו ית'

הרבי מסיק מן הדברים שה"קדוש אתה" שממנו באה ההמשכה הוא אור אין סוף כפי שהוא מתייחס לספירות, שכן השבחים הם "קריאת שמותיו", השייכת למידות מסוימות.

הערת קה"ת

"דהגם שההמשכה היא מ"אתה קדוש" — מכיון שהתהלות הם "קריאת שמותיו ית'" השייכים למדות פרטיות, מובן, שהענין ד"אתה קדוש" הוא אור"ס כמו שיש לו שייכות לספירות. וראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ט (נדפס בקונטרס י"ד שבט ה'תשמ"ט) הערה 69 — ד"ה השמים כסאי תשליו (סח"מ מלוקט-ג ע' קלו) הערה 53.

103 אמת אמר אל יברא

כאשר ה' בא לברוא את האדם, אמרה מידת החסד: "ייברא", ואמרה מידת האמת: "אל יברא, מפני שכולו שקר". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כמשל לריחוק העצמות משבחם של העולמות.

Bereshit Rabbah 8:5 בראשית רבה ח':ה'

... חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו. חסד אומר: יברא, שהוא גומל חסדים. ואמת אומר: אל יברא, שכולו שקרים. צדק אומר: יברא, שהוא עושה צדקות. שלום אומר: אל יברא, דכוליה קטטה. מה עשה הקדוש ברוך הוא? נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב (דניאל ח): ותשלך אמת ארצה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבון העולמים! מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך? תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה): אמת מארץ תצמח. רבנן אמרי לה בשם ר' חנינא בר אידי ורבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר: מאד ...

Rabbi Simon said: When the Holy One blessed be He came to create Adam the first man, the ministering angels divided into various factions and various groups. Some of them were saying: 'Let him not be created,' and some of them were saying: 'Let him be created.' That is what is written: "Kindness and truth met; righteousness and peace touched" (Psalms 85:11). Kindness said: 'Let him be created, as he performs acts of kindness.' Truth said: 'Let him not be created, as he ... is all full of lies.' Righteousness said

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

104 בד"ה אלה פקודי המשכן

שם שואל אדמו"ר הזקן מדוע דווקא כאשר הסטרא אחרא נכפפת, "כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה"; הוא פותח בשורשן של מצוות עשה ומצוות

110 כל מה שנברא בשי"ב צריכים עשייה

"כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריך עשייה נוספת: החרדל צריך להמתקו, החיטים צריכות להיטחן; ואף האדם צריך תיקון". שנות הערלה הן תיקון כזה של הפרי.

Bereshit Rabbah 11:6 בראשית רבה י"א:ו'

פילוסופוס אחד שאל את רבי הושעיה, א"ל אם חביבה היא המילה מפני מה לא נתנה לאדם הראשון? א"ל מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו, ומניח את פאת זקנו? א"ל מפני שגדל עמו בשטות, א"ל אם כן יסמא את עינו ויקטע את ידיו וישבר את רגליו על ידי שגדלו עמו בשטות, א"ל ולאלין מיליא אתינן, אתמחא, א"ל להוציאך חלק אי אפשר אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכים עשייה, כגון החרדל צריך למתוק, התורמוסים צריך למתוק, החיטין צריכים להטחן, אפילו אדם צריך תיקון.

A certain philosopher once asked Rabbi Hoshaya, saying to him: 'If circumcision is so dear to Him [G-d], why was it not given to Adam the first man?' He said to him: 'Why does this man [the philosopher] shave the corner of [the hair on] his head but leave the corner of his beard?' He replied: 'It is because this [the head hair] grew with him in his period of foolishness.' He said to him: 'If so, he should put out his ... eye, sever his hands, and break his legs

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

111 וזאת והנה רוח סערה

"וזאת והנה רוח סערה באה מן הצפון, ענן גדול ואש מתלקחת". הקליפות מופיעות לפני המרכבה הקדושה.

Ezekiel 1:4 יחזקאל א':ד'

וזאת והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה'לו סביב ומתוכה קצין החשמל מתוך האש:

And I looked, and, behold, a stormy wind came out of the north, a great cloud, with a fire flashing up, so that a brightness was round about it; and out of the midst thereof as the colour of electrum, out of the midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
יחזקאל א, ד.

112 וזאת והנה רוח סערה

הוזהר על פרשת ויקהל מפרש את "רוח סערה" של יחזקאל ככוח שעומד תמיד לפני כל דבר, ושומר על מה שבתוכו, כמו קליפה המקיפה את הגרעין.

Zohar, Vayakhel 11:156-12:165 ספר זוהר, ויקהל י"א:קנ"ו-י"ב:קס"ה
At this point R. Isaac quoted the verse: "And I looked, and, behold, a stormy wind came out of the north, a great cloud, with a fire flashing up, so that a brightness was round about it; and out of the midst thereof as the form of electrum (hashmal), out of the midst of the fire" (Ezek. 1, 4). 'Ezekiel', he said, 'saw this vision with a completeness which is only possible when the above-mentioned star is in the ascendant. The "stormy wind" has been explained as being a reference

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

לא תעשה: מתיקוני הוזהר, "שמי" עם יו"ד-ה"א שווה ל-365 מצוות לא תעשה, ויוזכר עם וי"ה-ה"א ל-248 מצוות עשה; יו"ד-ה"א גבוה מו"ה-ה"א.

הערת קה"ת

לעיל פ' פקודי ג, ב.

105 נר ה' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם". זהו הנושא של המאמר בתורה אור שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל-חַדְרֵי-בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

106 כל הנשמה תהלל י-ה

"כל הנשמה תהלל י-ה". במאמר זה הוא מוסבר יחד עם הפסוק הקודם.

Psalms 150:6 תהילים ק"נ:ו'

כל הנִשְׁמָה תִּהְלֵל קוֹה הַלְלוּ-קוֹה:

.Let every thing that hath breath praise the L-RD. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קנ, ו.

107 יתרון האור . . מן החושך

"כיתרון האור מן החושך". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לבסס את העיקרון שהאור מתעלה מכוח החושך שקדם לו.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרָאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לְחֵכְמָה מִן־הַסִּכְלוֹת כִּיתְרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה קהלת ב, יג.

108 וכמ"ש בדיה בשלח פרעה

במאמר ההוא מתבאר שלאחר מכן מתגלים האור והחיות שהיו טמונים בנפילה, בתוספת אור ושמחה; "בשלח" של פרעה נדרש כהוצאת ענפים ופירות, שכן באמצעות הגלות במצרים הועלו ניצוצות האלקות שנפלו.

הערת קה"ת

תו"א סא, ב.

109 אשר ברא אלקים לעשות

"אשר ברא אלקים לעשות". המדרש מפרש את המילה "לעשות" כעבודה נוספת שהבריאה עדיין זקוקה לה.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 זח"ב ויקהל דף ר"ג ע"א

קטע הוזהר הזה מובא שם.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת שמות ע' סז. ובפ' בשלח ע' שסא.

114 ובפ' יתרו דס"ט ע"ב

קטע הוזהר הזה, על הסנה ועל "מי יתן טהור מטמא", מובא שם.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת שמות ע' סז. וראה גם יהל אור ע' לא. לקמן שלח מה, ג.

115 מתוך הסנה

"וירא מלאך הוי' אליו בלבת אש מתוך הסנה". הקדוש מופיע מתוך השיח הנמוך.

Exodus 3:2 שמות ג'ב'

וַיֵּרָא מַלְאָךְ ה' אֵלָיו בְּלֶבֶת־אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינּוּ אֶכְלָ:

And the angel of the L-RD appeared unto him in a flame of fire out of the midst of a bush; and he looked, and, behold, the bush burned with fire, and the bush was not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 מתוך הסנה. ורזא דא מי יתן טהור מטמא

הוזהר בפרשת יתרו: המלאך נראה "מתוך הסנה", שכן הטהור והטמא דבקים זה בזה, ואין טהור אלא מתוך הטמא; זהו סוד "מי יתן טהור מטמא", כשהקליפה והגרעין צומחים יחד.

Zohar, Yitro 1:50-3:59 ספר הוזהר, יתרו א':ג-ג:נ"ט

Happy was the lot of the faithful prophet Moses, for what is it that we read concerning him? "And an angel of the L-rd appeared unto him in a flame of fire out of the midst of a bush" (Ex. 3, 2). The bush was indeed in that region of holiness and clave to it, for all things cleave to one another, the pure and the impure, there is no purity except through impurity; a mystery which is expressed in the words: "a clean thing ... out of an unclean" (Job

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

117 מי יתן טהור מטמא

"מי יתן טהור מטמא"? הוזהר מפרש זאת כסוד שהטהור יוצא מתוך הטמא.

Job 14:4 איוב י"ד:ד'

מִי־יָתֵן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד:

Who can bring a clean thing out of an unclean? not one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ובשנה החמישית

"ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו". הנושא של סעיף 4.

Leviticus 19:25 ויקרא י"ט:כ"ה

וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

But in the fifth year may ye eat of the fruit thereof, that it may yield unto you more richly the increase thereof: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יט, כה.

119 כמ"ש הרמ"ז ר"פ ויקרא

דברי הרמ"ז מובאים שם: מלכות היא די כשהיא מאחורי ז"א, והי כשהיא באה לפניו, כפי שנאמר בזהר על חוקת; וזהו הדי של יהודה.

הערת קה"ת

"כי בענין די הי של יהודה דבהיותה באחורי זעיר היא די . . . וכשבאי לפניו היא הי, כמ"ש בפ' חוקת דק"פ ע"ב ה"א דל"ת הוות וזהו די הי של יהודה עכ"ד" — אוה"ת בראשית-ב דף שסב, ב.

120 ה' די הוות

הוזהר בפרשת חוקת, כשהוא מבאר את אותיות המילה "חוקת", מדבר על האותיות ה"א ודל"ת שבה. הרמ"ז מצטט זאת לעניין שמלכות היא לפעמים דל"ת ולפעמים ה"א.

Zohar, Chukat 3:16-4:25 ספר הוזהר, חקת ג':ט"ז-ד':כ"ה

The first 10 lines of the Hebrew text do not appear in our translation. A RED HEIFER, ETC. The heifer receives from Ox, who is on the left, and is therefore used to purify. "Red" symbolizes the sentence of judgement. "Without spot" symbolizes lenient judgement. "Wherein is no blemish" indicates the Shekinah. AND YE SHALL GIVE HER UNTO ELEAZAR THE PRIEST. Why to him and not to Aaron? Because Aaron was the friend of the Matrona, and also because Aaron came not from the side of Pure, but from the ... side

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 24

121 בביאור ע"פ ושמתי כדכד

שם מביא אדמו"ר הזקן את דברי עץ חיים על "ושמתי כדכד שמשותף": כתר הנוקבא נמשך משני שלישים של התפארת דז"א, שהם פעמים "כד" (24), שני שלישים משם ע"ב (72).

הערת קה"ת

לקמן פ' ראה כה, ב. וראה גם בסה"מ תרמ"ו-תר"ן בהוספות ע' תצו.

122 ושמתי כדכד שמשותף

"ואשים את חלונותיך מאבני כדכד (אבנים יקרות)". הנושא של הביאור שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין שלישי התפארת.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִּי כְּכֹדֶד שְׁמִשְׁתֵּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאַבְנֵי אֶקֶדַח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי־חַפְצִים:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 בביאור ענין שלישינו אלו בתפארת

ההערה מפנה לשם לדין בביאור זה של שלישי התפארת.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חל"ט ע' 109.

was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), “When I come to ... my garden, my sister bride.” R. Samuel bar Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

128 תתברך בשמים ממעל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכת יוצר (בהשמטת השם).

129 בדי"ה בחודש השלישי

שם מופיע אותו רעיון כמעט מילה במילה: כל העולמות, שמים וארץ, אינם אלא "מעשה ידיך"; כשם שאצל אדם רק כוח המעשה, הלבוש החיצוני של הנפש, מלוכש במעשה ידיו, כך החיות שבכל העולמות אינה אלא כוח המעשה — הארה בלבד, שאינה נוגעת לעצמות ומהות.
הערת קה"ת
תו"א סו, א.

פסקה 28

130 כל בעלי השיר

שם מוסבר ש"כל בעלי השיר יוצאים בשיר": כל עלייה ממדרגה אחת למדרגה גבוהה ממנה, כגון מהגן עדן התחתון לגן עדן העליון, נעשית באמצעות שירה, שהיא ביטול. זאת מפני שהתהוות חדשה יכולה לבוא רק לאחר שההווה הקודמת נעשית לאין, כמו זרע שנרקב באדמה.
הערת קה"ת
ראה תו"א ז, ג.

131 כל בעלי השיר יוצאים בשיר

המשנה: "כל בעלי החיים שיוצאים עם שיר (שרשרת לצוואר), יוצאים בשבת עם השרשרת". אדמו"ר הזקן מפרש שיר כ"שיר" — שירתם של הנבראים והמלאכים.

Mishnah Shabbat 5:1 משנה שבת ה'א'

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. יוצא הגמל באפסר, ונאקה בהטם, ולבדקיס בפרמבאי, וסוס בשיר, וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר, ומיזו עליהן וטובלין במקומן:

Wherewith may [a man let] an animal go out? and wherewith may [he] not [let] it go out? The camel [he] may [let] go out with its halter, the she camel with a nose-ring; the Lybian ass with bridle and bit; the horse with its collar; all [animals] that wear a collar may go out therewith, and be led thereby; [in case it, the collar, becomes unclean] it must be rinsed, and dipped in its place [without taking it off.]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

132 אין צור כאלקינו

תפילתה של חנה: "אין קדוש כהו" ... ואין צור כאלקינו".

I Samuel 2:2 שמואל א ב'ב'

אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלקינו:

There is none holy as the L-RD, For there is none beside Thee; Neither is there any rock like our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל א-ב, ב.

פסקה 25

124 בהראותו את עושר

משתה אחשוורוש, "כשהראה את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו". דגם של התפארות חיצונית באמצעות מעשים, השליש התחתון.

Esther 1:4 אסתר א'ד'

בהראתו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו למים רבים שמונים ומאת יום:

when he showed the riches of his glorious kingdom and the honour of his excellent majesty, many days, even a hundred and fourscore days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ אסתר א, ד.

125 נה"י שבו לבר מגופא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תו"ו בהקדמה.

פסקה 26

126 ומבחר שלישי

"את מרכבות פרעה וחילו השליך לים, ומבחר שלישי טבעו בים סוף." "שליש" פירושו גם שלישי; כאן הכוונה לשליש העליון של פרעה.

Exodus 15:4 שמות ט"ו:ד'

מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלש טבעו בים סוף:

Pharaoh's chariots and his host hath He cast into the sea, And his chosen captains are sunk in the Red Sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ד.

פסקה 27

127 נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים

"הקדוש ברוך הוא חפץ שתהיה לו דירה בתחתונים, כפי שיש לו בעליונים". כאן מובא הדבר להמחשה: גם לרצונו של ה' יש תפארת, כלומר תכלית — גילוי כבודו למטה.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א'

... באתי לגני אחותי בלה (שה"ש ה, א). אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאנה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וצנה אותו ואמר לו: מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב, טז-יז). ועבר על צויו. אמר לקה הקדוש ברוך הוא, כך הייתי מתאנה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד צויתי אותך ולא שמרת אותו. מיד סלק הקדוש ...

So it came to pass on the day that Moses had“ (Numb. 7:1) finished.” Rav says, “Every place where it is stated, ‘So it came to pass (wayehi),’ [is referring to] something new”; but R. Simeon says, “Every place where it says, ‘So it came to pass (wayehi)’ [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוקה 29

135 שט בח"י אלף עולמות

התלמוד מתאר כיצד בלילה ה' רוכב על כרוב קל ונוסע דרך שמונה עשר אלף עולמות, וקורא את "אלפים שנאן" כ"אלפים שאינם". אדמו"ר הזקן מבין שמדובר בעולמות שמעל אצילות.

Avodah Zarah 3b:13 עבודה זרה ג' ב"י"ג

ובליליא מאי עבד? איבעית אימא: מעין זמא, ואיבעית אימא: רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלף עולמות, שנאמר: "רכב אלפים רבתיים אלפי שנאן", אל תקרי "שנאן" אלא "שאינן", ואיבעית אימא: יושב ושומע שירה מפי חיות, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, ב.

136 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" בחסידות קוראים זאת כך: "החכמה נמצאת מן האין" — הבחינה שלמעלה מכל השגה.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

137 תלת עלמין אית ליה לקוב"ה

בוהר על פרשת שלח נאמר: "להקדוש ברוך הוא יש שלושה עולמות שבהם הוא נסתר": העליון שבהם נסתר ביותר, השני קשור אליו, והתחתון הוא עולם של פירוד. דברי הרמ"ז על כך מצוטטים כאן.

Zohar, Sh'lach 6:39-8:49 ספר זוהר, שלח לך ר':ל"ט-ח':מ"ט

Now, as for your question. The Holy One, blessed be He, has three words in which He is enshrouded. The first!Aziluth. is a supernal recondite one which is known only to Him who is .concealed therein

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

138 ע"פ הדר כבוד הודך

ההערה מפנה לביאור של הצמח צדק לפסוק זה בחיבורו על תהילים.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' תקנא ואילך.

139 הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה

"הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה". אדמו"ר הזקן מפנה לביאור על פסוק זה.

Psalms 145:5 תהילים קמ"ה:ה'

הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה:

The glorious splendour of Thy majesty, And Thy wondrous works, will I rehearse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 אין צייר כאלקינו

הגמרא מפרשת "צור" כ"צייר": אדם מצייר צורה על הקיר, אך אינו יכול להפחית בה רוח ונשמה, ואילו ה' יוצר צורה בתוך צורה. בכך משבחים אותו על מלאכתו.

Berakhot 10a:21-22 ברכות י"א:כ"א-כ"ב

... והקדוש ברוך הוא אינו כן, צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובגני מעים. והיינו דאמר חנה: "אין קדוש כה' כי אין בלתה ואין צור כאלקינו". מאי "אין צור כאלקינו" — אין צייר כאלקינו.

Rab Shimi b. 'Ukba (another version : Mar 'Ukba) was frequently in the company of R. Simeon b. Pazzi who used to arrange the Aggadah in the presence of R. Joshua b. Levi. He asked him : What means that which is written, "Bless the L-rd, O my soul, and all that is within me, bless His holy name" (ibid. ciii. I)? He replied : Come and see that the attribute of man is not like the attribute of the Holy One, ... blessed be He. It is an attribute of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Megillah 14a:20 מגילה י"ד:א:כ'

"ואין צור כאלקינו", אין צייר כאלקינו. אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובגני מעים. אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובגני מעים.

Neither is there any rock [tzur] like our G-d." There is no "artist [tzayyar] like our G-d. A person draws a figure on a wall, but is unable to endow it with breath and spirit, inward parts and intestines. But the Holy One, blessed be He, fashions a form within a form and endows it with breath and .spirit, inward parts and intestines

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

ברכות י', א. מגילה יד, א. מ' [דרש] שמואל פ"ה. ומ' שוח"ט יח, כו [לב]. מכילתא בשלח בפי שירה (ספ"ח). [כ].

134

משלו של רבי חנינא נגד ריבוי בשבחי ה': מלך שיש לו אלף אלפי דיגרי זהב, ומשבחים אותו על דיגרי כסף — כלום אין זה גנאי לו? כך גם כל שבח שמקורו בנבראים.

Berakhot 33b:22 ברכות ל"ג ב:כ"ב

המתין לו עד דסיים. כי סיים אמר לקה: סיימתניהו לכולהו שבחי דמרך?! למה לי כולי האי? אנו, הני תלת דאמרין אי לאו דאמרניהו משה רבנו באורייתא, ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקניניהו בתפלה — לא הוינו יכולין למימר להו, ואת אמרת כולי האי ואזלת! משל למלך קשר ודם שהיו לו אלף אלפים דיגרי זהב, והיו מקלסין אותו בשל כסף. והלא גנאי הוא לו!

R. Hannina waited until he had finished. When he had finished, he said to him, "Hast thou exhausted all the praises of thy L-rd? What is the use of all those [adjectives]? The three which we do say, if Moses our teacher had not used them in the Torah and the men of the Great Assembly come and instituted them in the Tefillah, we should not have been able to say ; and thou dost go on saying all those!" A parable : [It ... may be likened] to a human

140 ג"פ קדוש

השרפים קוראים: "קדוש, קדוש, קדוש הוי צבאות". שלוש הפעמים "קדוש" מקבילות לשלוש מדרגות העולמות.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵהָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 ועמ"ש סדי"ה ועשית בגדי קדש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
תו"א ל, ג.

142 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך". פתיחת המאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב'

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 מודים אנחנו לך

"מודים אנחנו לך": רק הודאה שייכת לעצמות.

I Chronicles 29:13 דברי הימים א כ"ט:י"ג

וְעַתָּה אֲלֹקֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמִהֲלָלִים לְשֵׁם תִּפְאָרֶתְךָ:

Now therefore, our G-d, we thank Thee, and praise Thy glorious name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 הלולים לה'

"קדושים, לשבחים (הילולים) להוי". לשון הרבים "שבחים" נקראת כשתי דרגות של שבח.

Leviticus 19:24 ויקרא י"ט:כ"ד

וּבִשְׁנַת הָרִבִּיעִת יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לָהּ

And in the fourth year all the fruit thereof shall be holy, for giving praise unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 ובשנה החמישית כו' להוסיף לכם תבואות

"ובשנה החמישית... כדי להרבות לכם את תבואתה". התוספת היא האור הנוסף מהשליש העליון של תפארת.

Leviticus 19:25 ויקרא י"ט:כ"ה

וּבִשְׁנַת הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם:

But in the fifth year may ye eat of the fruit thereof, that it may yield unto you more richly the increase thereof: I am

the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 ראו כי ה' נתן לכם השבת

"ראו כי ה' נתן לכם את השבת". פתיחת המאמר בלקוטי תורה, בשלח, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Exodus 16:29 שמות ט"ז:כ"ט

רְאוּ כִּי־יָדָה ה' נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל־יְצֵאָה אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי:

See that the L-RD hath given you the sabbath; therefore He giveth you on the sixth day the bread of two days; abide ye every man in his place, let no man go out of his place on the seventh day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 בה"א נברא העוה"ז

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד. אדמו"ר הזקן קושר את הדי"א לשנה החמישית.

Menachot 29b מנחות כ"ט ב

148 לעבדה ולשמרה

אדם הונח בעדן "לעבדה ולשמרה"; שתי המילים מסתיימות בה"א, שתי ההי"ן שבשם.

Genesis 2:15 בראשית ב':ט"ו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגִנְעֶדֶן לְעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, טו.

149 והחמישית לפרעה

במאמר "שחורה אני" מפרש אדמו"ר הזקן את "ונתתם חמישית לפרעה" כנתינת צדקה של חמישית מההכנסות, שעל ידה מתגלה אור אין סוף על הנפש ("פרע" — גילוי). בסוף המאמר השני (24d) הוא מצטט את עץ חיים, שער ל"א, פרק ז': "החמישית לפרעה" היא אימא עילאה, שנקראת פרעה מפני שכל האורות מתגלים בה.

הערת קה"ת

ועי' [בלק"ת] בשו"ש ד"ה שחורה [ו, ד] אחר פ"ב ונתתם חמישית. וסדי"ה להבין ענין הטעם למה שהאדל"ע [כד, ד] וש"נ. [כ].

150 ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה

חוקו של יוסף במצרים: "ונתתם חמישית לפרעה, וארבע הידות יהיה לכם". עץ חיים דן בכך במונחים של ארבע והחמישית.

Genesis 47:24 בראשית מ"ז:כ"ד

וְהָיָה בְּתִבּוּאוֹת וְנִתְּתָם חֲמִישִׁית לַפְּרֹעָה וְאַרְבַּע הַיְדוֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאֹכְלֵכֶם וּלְאֲשֶׁר בְּכַתְּמֵכֶם וּלְאֹכֵל לְטַפְּכֶם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". נושא ההסבר אדמו"ר הזקן מצטט.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה שְׁעִטָּה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַתּוֹ וּבְיוֹם שְׂמִינַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 סדי"ה קדש ישראל לה'

בסוף המאמר הזה נקשרת השנה החמישית ליום הכיפורים: הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים, שהוא מעבר לקדושה, ולכן יש ביום זה חמש תפילות. מובאים שם דברי עץ חיים, שער ל"א, פרק ז', על "ארבע הידות... והחמישית לפרעה", וכן הביאור על "צאינה וראינה".

הערת קה"ת

לקמן פ' פנחס פא, ב.

153 קדש ישראל לה'

"קודש ישראל לה' ראשית תבואתו". פתיחת המאמר בלקוטי תורה, פינחס, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Jeremiah 2:3 ירמיהו ב:ג

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל־אֲכָלֶיךָ יֹאשְׁמוּ רָעָה תָּבֵא אֲלֵיהֶם נְאֻם־ה'

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall come upon them, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 הוד והדר לפניו

ההערה מפנה להערת הרבי שם על הפסוק הזה.

הערת קה"ת

ראה קונטרס בי אייר תשמ"ט הערה 56.

155

רב פפא אומר שאין עצבות לפני ה', שהרי "הוד והדר לפניו"; והגמרא משיבה שבכיו הוא בחדרים הפנימיים, ואילו הפסוק הזה מדבר על החדרים החיצוניים.

Chagigah 5b:11 חגיגה ה:י"א

ומי איכא בְּכִיָּה קָמִיָּה הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? וְהָאֵמֶר רַב פִּפְא: אֵין עֲצִיבּוּת לִפְנֵי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנָאֵמֶר: "הוּד וְהֶדֶר לִפְנֵי עוֹז וְהֶדֶר בְּמִקְוֵמוּ!" לֹא קָשְׁיָא: הָא בְּכִתִּי גֻזְאִי, הָא בְּכִתִּי בְּרֵאִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

156 הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו

"הוד והדר לפניו, עוז וחדוה במקומו". שבת הנאמר כלפי חוץ לפניו גורם שמחה בפנים, "במקומו".

I Chronicles 16:27 דברי הימים א ט"ז:כ"ז

הוֹד וְהֶדֶר לִפְנֵי עוֹז וְחִדּוּהַ בְּמִקְוֵמוֹ:

Honour and majesty are before Him; Strength and gladness are in His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 בד"ה את קרבני לחמי

זהו המאמר על "את קרבני לחמי": הוא דן בכפילות "ואמרת להם" — ביחס לקרבנות של אז והן ביחס לתפילות שתוקנו במקומם לכל הדורות — ושואל כיצד תפילה, שהיא בקשת רחמים, יכולה לבוא במקום קרבן.

הערת קה"ת

לקמן פ' פנחס עז, ג. וראה אוה"ת נ"ך-א ע' תשט.

158 את קרבני לחמי

"קרבני לחמי לאשי". פתיחת המאמר בלקוטי תורה, פינחס, שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין תענוג שבא מתוך ביטול.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנֵי לַחְמֵי לֶאֱשֵׁי יְיָ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 לויתן זה יצרת לשחק בו

"את הלווייתן הזה יצרת לשחק בו". תענוגו של ה' מברואיו, שמתבאר במאמר זה כנובע מביטולם.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שֵׁם אֲנִיּוֹת יִהְיוּכֹן לְוִיתָן זֶה־יִצְרָתָ לְשִׁחְקָבוֹ:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 וכן בגמרא — דמירי בבתי בראי

ההערה מפנה לשם לפירוש התלמוד שלפיו "הוד והדר לפניו" עוסק בבתי בראי.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך-א ע' תשי.

161 בד"ה ראו

זהו המאמר על "ראו כי ה' נתן לכם השבת": הוא פותח במדרש תהילים, שלפיו כל ענייני השבת כפולים; שואל מדוע בשבת אנו אומרים "קדשנו במצוותיך" כבקשה; ומביא את מאמר חז"ל שהעולם הבא נברא באות יו"ד, תוך שאלה כיצד יכולה צורת אות להתקיים למעלה.

הערת קה"ת

לעיל פ' בשלח א, א.

פסקה 33

162 כרוב אחד מקצה מזה

"עשה כרוב אחד בקצה מזה וכרוב אחד בקצה מזה". אדמו"ר הזקן מצטט זאת בהקשר של החיבור בין ז"א לנוקבא.

Exodus 25:19 שמות כ"ה:י"ט

וַעֲשֵׂה כְּרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וּכְרוֹב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּרֶת תַּעֲשֶׂה אֶת־הַכְּרֻבִּים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו:

And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, יט.

163 מה ראו על ככה

"מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם". החזרה על המילה "מה" רומזת לביטול של מה.

Esther 9:26 אסתר ט':כ"ו

עלין קראו לימים האלה פורים על-שם הפור עלין על-כדי-ברי האגרת הזאת ומה-ראו על-ככה ומה הגיע אליהם:

Wherefore they called these days Purim, after the name of pur. Therefore because of all the words of this letter, and of that which they had seen concerning this matter, and that which had come unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר ט, כו.

164 ומספר את רובע ישראל

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל". הפסוק מצוטט בהקשר של הרביעי, כמו בשנה הרביעית.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 ויוסף הורד

"ויוסף הורד מצרימה". השם יוסף, הנקרא על שם התוספת, קשור לאור הנוסף של השנה החמישית.

Genesis 39:1 בראשית ל"ט:א'

ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה:

And Joseph was brought down to Egypt; and Potiphar, an officer of Pharaoh's, the captain of the guard, an Egyptian, bought him of the hand of the Ishmaelites, that had brought him down thither

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

166 ששם עלו שבטים כו' להודות

"כי שם עלו שבטים... להודות". עליית ההודאה, שבאמצעותה נמשך אור נוסף.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

ששם עלו שבטים שבטיי-קה עדות לישראל להדות לשם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 הוד והדר לפניו

"הוד והדר לפניו". כאן הכוונה לאור הנוסף מיסוד אדם קדמון, בחינת "הדר".

I Chronicles 16:27 דברי הימים א ט"ז:כ"ז

הוד והדר לפניו עז וחדודו במקומו:

Honour and majesty are before Him; Strength and gladness are in His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 ונטעתם כל עץ מאכל

במדרש על פרשת נשא מובא הפסוק "כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ" כדוגמה לפסוקים הנדרשים מתוך מה שלפניהם ומה שלאחריהם. זהו אחד המדרשים שאדמו"ר הזקן מצטט בסיום.

Bamidbar Rabbah 10:1 במדבר רבה י':א'

169 שוקיו עמודי שש

"שוקיו עמודי שש". מדרש שיר השירים רבה על הפסוק הזה מצוטט בסיום.

Song of Songs 5:15 שיר השירים ה':ט"ו

שוקיו עמודי שש מיסודים על-אדני-פז מראהו כלכנון כחור כארזים:

His legs are as pillars of marble, Set upon sockets of fine gold; His aspect is like Lebanon, Excellent as the cedars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 חכו ממתקים

"חכו ממתקים". שיר השירים רבה, בסוף פירושו על פסוק זה, מובא בסיום.

Song of Songs 5:16 שיר השירים ה':ט"ז

חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם:

His mouth is most sweet; Yea, he is altogether lovely. This is my beloved, and this is my friend, O daughters of Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Daf Shevui (CC0).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/kedoshim/1/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/kedoshim/1/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק